

UNIVERSITATEA „NICOLAE TITULESCU”

FACULTATEA DE DREPT

BUCUREȘTI

TEZĂ DE DOCTORAT

**INFRAȚIUNI CONTRA ÎNFĂPTUIRII
JUSTIȚIEI**

- REZUMAT -

CONDUCĂTOR DE DOCTORAT,

PROFESOR UNIVERSITAR DOCTOR,

VASILE DOBRINOIU

STUDENT DOCTORAND,

JUDECĂTOR, MARIA OPREA

BUCUREȘTI

2014

CUPRINS

Introducere

Capitolul I

Infrațiuni cu privire la sesizarea justiției

NEDENUNȚAREA

I. Aspecte introductive

II. Condiții preexistente ale infracțiunii

III. Conținutul infracțiunii

IV. Forme. Sancțiuni. Aspecte procesuale

V. Legea penală mai favorabilă. Aspecte de drept comparat

OMISIUNEA SESIZĂRII

I. Aspecte introductive

II. Condiții preexistente ale infracțiunii

III. Conținutul infracțiunii

IV. Forme. Sancțiuni

V. Legea penală mai favorabilă. Aspecte de drept comparat

INDUCEREA IN EROARE A ORGANELOR JUDICIARE

I. Aspecte introductive

II. Condiții preexistente ale infracțiunii

III. Conținutul infracțiunii

IV. Forme. Sancțiuni. Aspecte procesuale

V. Legea penală mai favorabilă. Aspecte de drept comparat

INFLUENȚAREA DECLARAȚIILOR

I. Aspecte introductive

II. Condiții preexistente ale infracțiunii

III. Conținutul infracțiunii

IV. Forme. Sancțiuni. Aspecte procesuale

V. Legea penală mai favorabilă. Aspecte de drept comparat

CAPITOLUL II

INFRAȚIUNI CU PRIVIRE LA EXERCITAREA

ACTIVITĂȚII JUDICIARE

COMPROMITEREA INTERESELOR JUSTIȚIEI

I. Aspecte introductive

II. Condiții preexistente ale infracțiunii

III. Conținutul infracțiunii

IV. Forme. Sancțiuni

V. Aspecte de drept comparat

OBSTRUȚIONAREA JUSTIȚIEI

- I. Aspecte introductive
- II. Condiții preexistente ale infracțiunii
- III. Conținutul infracțiunii
- IV. Forme. Sancțiuni
- V. Legea penală mai favorabilă. Aspecte de drept comparat

CERCETAREA ABUZIVĂ

- I. Aspecte introductive
- II. Condiții preexistente ale infracțiunii
- III. Conținutul infracțiunii
- IV. Forme. Sancțiuni. Aspecte procesuale
- V. Legea penală mai favorabilă

MĂRTURIA MINCINOASĂ

- I. Aspecte introductive
- II. Condiții preexistente ale infracțiunii
- III. Conținutul infracțiunii
- IV. Forme. Sancțiuni. Aspecte procesuale
- V. Legea penală mai favorabilă. Aspecte de drept comparat

FAVORIZAREA FĂPTUITORULUI

- I. Aspecte introductive
- II. Condiții preexistente ale infracțiunii
- III. Conținutul infracțiunii
- IV. Forme. Sancțiuni. Aspecte procesuale
- V. Legea penală mai favorabilă. Aspecte de drept comparat

INFRAȚIUNEA DE TĂINUIRE

- I. Aspecte introductive
- II. Condiții preexistente ale infracțiunii
- III. Conținutul infracțiunii
- IV. Forme. Sancțiuni. Aspecte procesuale
- V. Legea penală mai favorabilă. Aspecte de drept comparat

SUSTRAGEREA SAU DISTRUGEREA DE PROBE SAU ÎNSCRISURI

- I. Aspecte introductive
- II. Condiții preexistente ale infracțiunii
- III. Conținutul infracțiunii
- IV. Forme. Sancțiuni
- V. Legea penală mai favorabilă. Aspecte de drept comparat

REPRESIUNEA NEDREAPTĂ

- I. Aspecte introductive
- II. Condiții preexistente ale infracțiunii
- III. Conținutul infracțiunii
- IV. Forme. Sancțiuni. Aspecte procesuale

V. Legea penală mai favorabilă

CAPITOLUL III

INFRAȚIUNI CONTRA AUTORITĂȚII JUSTIȚIEI ȘI HOTĂRÂRILOR JUDECĂTOREȘTI

ULTRAJUL JUDICIAR

I. Aspecte introductive

II. Condiții preexistente ale infracțiunii

III. Conținutul infracțiunii

IV. Forme. Sancțiuni. Aspecte procesuale

V. Legea penală mai favorabilă. Aspecte de drept comparat

ÎNCĂLCAREA SOLEMNITĂȚII ȘEDINȚEI

I. Aspecte introductive

II. Condiții preexistente ale infracțiunii

III. Conținutul infracțiunii

IV. Forme. Sancțiuni. Aspecte procesuale

V. Legea penală mai favorabilă. Aspecte de drept comparat

EVADAREA

I. Aspecte introductive

II. Condiții preexistente ale infracțiunii

III. Conținutul infracțiunii

IV. Forme. Sancțiuni. Aspecte procesuale

V. Legea penală mai favorabilă. Aspecte de drept comparat

ÎNLESNIREA EVADĂRII

I. Aspecte introductive

II. Condiții preexistente ale infracțiunii

III. Conținutul infracțiunii

IV. Forme. Sancțiuni

V. Legea penală mai favorabilă. Aspecte de drept comparat

NERESPECTAREA HOTĂRÂRILOR JUDECĂTOREȘTI

I. Aspecte introductive

II. Condiții preexistente ale infracțiunii

III. Conținutul infracțiunii

IV. Forme. Sancțiuni. . Aspecte procesuale

V. Legea penală mai favorabilă

NEEXECUTAREA SANȚIUNILOR PENALE

I. Aspecte introductive

II. Condiții preexistente ale infracțiunii

III. Conținutul infracțiunii

IV. Forme. Sancțiuni

V. Legea penală mai favorabilă. Aspecte de drept comparat

CAPITOLUL IV

I. ALTE INFRAȚIUNI CONTRA ÎNFĂPTUIRII JUSTIȚIEI ASISTENȚA ȘI REPREZENTAREA NELOIALĂ

- I. Aspecte introductive
- II. Condiții preexistente ale infracțiunii
- III. Conținutul infracțiunii
- IV. Forme. Sancțiuni. Aspecte procesuale
- V. Aspecte de drept comparat

RĂZBUNAREA PENTRU AJUTORUL DAT JUSTIȚIEI

- I. Aspecte introductive
- II. Condiții preexistente ale infracțiunii
- III. Conținutul infracțiunii
- IV. Forme. Sancțiuni. Aspecte procesuale

SUPUNEREA LA RELE TRATAMENTE

- I. Aspecte introductive
- II. Condiții preexistente ale infracțiunii
- III. Conținutul infracțiunii
- IV. Forme. Sancțiuni. Aspecte procesuale
- V. Legea penală mai favorabilă. Aspecte de drept comparat

TORTURA

- I. Aspecte introductive
- II. Condiții preexistente ale infracțiunii
- III. Conținutul infracțiunii
- IV. Forme. Sancțiuni. Aspecte procesuale
- V. Legea penală mai favorabilă

PRESIUNI ASUPRA JUSTIȚIEI

II. ASPECTE CU PRIVIRE LA CONCURSUL DE NORME PENALE ÎN CAZUL INFRAȚIUNILOR CONTRA ÎNFĂPTUIRII JUSTIȚIEI

PROPUNERI DE LEGE FERENDA

CONCLUZII

BIBLIOGRAFIE

Adoptarea unui nou Cod penal a fost justificată de către legiuitor ținând seama de realitățile economico–sociale, de evoluția doctrinei și jurisprudenței, de necesitatea reșezării în limite normale a tratamentului sancționator, simplificarea textelor de incriminare și evitarea suprapunerilor între diferitele norme penale.

Infracțiunile contra înfăptuirii justiției cunosc în noul Cod penal modificări importante, fiind prevăzute în mod distinct în Titlul IV din Partea specială (art. 266 – 268). În expunerea de motive la noul Cod penal s-a arătat că a fost înlocuită denumirea de „Infracțiuni care împiedică înfăptuirea justiției” cu cea de „Infracțiuni contra înfăptuirii justiției”, întrucât prin aceste infracțiuni nu este întotdeauna împiedicată efectiv înfăptuirea justiției, putându-se produce doar o stare de pericol pentru realizarea actului de justiție. Modificările aduse Codului penal cu privire la aceste infracțiuni au fost justificate de către legiuitor de necesitatea asigurării legalității, imparțialității, independenței și fermității în înfăptuirea justiției. Astfel, au fost introduse noi incriminări, precum „obstrucționarea justiției”, „răzbunarea pentru ajutorul dat justiției”, „compromiterea intereselor justiției”, „încălcarea solemnității ședinței”, „asistența și reprezentarea neloială”. De asemenea, au fost regândite alte fapte penale care erau deja incriminate, precum „nedenunțarea”, „favorizarea infractorului”, „influențarea declarațiilor”, „mărturia mincinoasă”, „tăinuirea”.

Doctrina a remarcat, cu privire la transformările intervenite faptul că, „rațiunea modificărilor stă în necesitatea adaptării legislației penale la realitățile actuale ale unei societăți democratice, la prevederile normelor europene, precum și la cerințele instituite de doctrină și jurisprudență.”¹ De asemenea, s-a apreciat, în legătură cu necesitatea regândirii infracțiunilor contra justiției că, „experiența românească a dovedit că mijloacele de protecție penală a înfăptuirii justiției au fost aplicate timid și neconvingător. Ținând cont de numărul de persoane care fac declarații mincinoase, care încearcă să determine mărturii mincinoase sau care depun plângeri penale pentru a împiedica desfășurarea unui proces civil, apare întrebarea dacă această stare de fapt se reflectă și în condamnările pentru aceste fapte. Răspunsul este evident negativ, fiind puține cazuri de condamnări pentru mărturie mincinoasă, deși mărturii mincinoase există în sistemul judiciar român. Unele

¹ A. M. Pop, *Influențarea declarațiilor în lumina prevederilor noului Cod penal*, în „Caiete de Drept penal” nr. 3/2012, p. 12.

infracțiuni din acest capitol, raportat la conținutul lor, cu greu mai pot fi actuale cu exigențele unei societăți democratice și liberale.”²

Importantele modificări pe care le aduce noul Cod penal infracțiunilor contra înfăptuirii justiției, prin includerea în sfera de reglementare penală a unor fapte care nu au mai fost incriminate ori regândirea unor infracțiuni deja existente, au constituit motivația pentru alegerea temei de cercetare. Astfel, dacă în Codul penal din 1969 erau prevăzute 17 infracțiuni, noul Cod penal a inclus în domeniul prin care se realizează protecția penală a activității de înfăptuire a justiției 23 de incriminări. La aceste aspecte se adaugă viziunea preponderent preventivă a noii legislații penale față de cea represivă a Codului penal din 1969, ceea ce se reflectă atât în dispozițiile din partea specială, cât și în modificările aduse instituțiilor din partea generală a Codului penal.

Demersul temei de cercetare a fost determinat de aceste schimbări importante aduse Codului penal, dar și de interferențele, corelările și corespondențele ce trebuie să existe cu legea de procedură penală.

Lucrarea propune o analiză a fiecărei incriminări din Titlul IV al Codului penal urmărind desprinderea elementelor de noutate și a celor care reprezintă continuitatea în evoluția acestor infracțiuni. Analiza reprezintă preocuparea practicianului cu privire la soluțiile ce se pot da unor probleme ce apar odată cu intrarea în vigoare a noii legi penale. Pentru noile incriminări, în legătură cu care nu există practică judiciară în țara noastră, sunt aduse exemple din jurisprudența altor țări precum și opinii ale doctrinei străine.

Structura tezei de doctorat a fost realizată pornind de la elementele ce caracterizează incriminările cu privire la înfăptuirea justiției. Codul penal din 1969, ca și noul Cod penal, având în vedere omogenitatea pe care o prezintă valoarea socială ocrotită, nu au realizat o împărțire a incriminărilor în funcție de modul în care se realizează funcțional înfăptuirea justiției.

O analiză a principalelor coduri penale europene a relevat faptul că incriminările privind activitatea de înfăptuire a justiției se grupează în jurul formelor de realizare a justiției.

Astfel, **Codul penal italian** incriminează aceste infracțiuni în Titlul III sub denumirea „Despre delictive împotriva administrării justiției”. Sunt aproximativ 32 de infracțiuni grupate în 3 părți: partea I tratează delictive împotriva **activității judiciare**; partea a II-a se referă la delictive **împotriva autorității hotărârilor judiciare**; partea a III-a conține incriminări cu privire la tutela arbitrară a posibilității de a-și face singur dreptate.

² S. Bogdan, *Scurte considerații privind unele infracțiuni în legătură cu înfăptuirea justiției*, în „Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Series Jurisprudentia” nr. 2/2007, disponibilă online la adresa <http://studia.law.ubbcluj.ro/articol.php?srcticolId=264>.

S-a remarcat o asemănare între această structură a C. pen. Italian și cea a **Codului penal român din 1936** care împărțea în trei capitole delictele contra administrării justiției (delicte contra activității judiciare, delicte contra autorității hotărârilor judecătorești și duelul).

Codul penal spaniol împarte Titlul XX cu privire la delictele împotriva administrării justiției în 9 capitole: încălcarea datoriei; omisiunea de a împiedica comiterea de infracțiuni sau de a promova urmărirea acestora; tănuirea; realizarea arbitrară a dreptului propriu; acuzațiile și denunțurile false și simularea delictelor; mărturia mincinoasă; obstrucționarea justiției și neloialitatea profesională; încălcarea condamnării; delicte împotriva administrării justiției din cadrul Curții Penale Internaționale.

Codul penal francez are o structură mai detaliată a infracțiunilor contra justiției: despre piedicile puse sesizării justiției; despre piedicile puse exercitării justiției; atingeri aduse respectului datorat justiției; despre evadare; alte atingeri aduse autorității justiției penale.

Lucrarea a fost structurată pornind de la distincțiile ce se pot face cu privire la obiectul juridic comun al infracțiunilor contra justiției din noul Cod penal și posibila grupare a acestor infracțiuni în funcție de obiectul juridic special, de categoria valorilor sociale ce pot fi puse în pericol sau vătămăte. În acest sens, doctrina a apreciat că, „înfăptuirea justiției în sens larg cuprinde, pe lângă funcția principală de jurisdicție și funcțiile complementare de urmărire penală și executare a hotărârilor judecătorești și a măsurilor judiciare, toate acestea concurând la îndeplinirea justiției.”³

Astfel, pornind de la diferitele aspecte ale îndeplinirii justiției, de la elementele de eterogenitate a conținuturilor de incriminare, a fost posibilă o delimitare a infracțiunilor contra îndeplinirii justiției pe baza a patru coordonate: **sesizarea organelor judiciare; exercitarea efectivă a activității justiției; autoritatea justiției și a hotărârilor judecătorești; alte aspecte ale îndeplinirii justiției.**

Față de aceste considerente, demersul efectuat cu privire la infracțiunile contra îndeplinirii justiției nu urmează sistematizarea din Codul penal întrucât am apreciat că se pot grupa infracțiunile în funcție de segmentul din activitatea judiciară ce poate fi pus în pericol sau vătămat prin comiterea faptelor incriminate. Împărțirea exista și în Codul penal din 1936, există și în codurile altor țări europene, așa cum s-a arătat. Aceste constatări au permis sistematizarea pe capitole a tezei, precum și realizarea unor corelații între infracțiuni.

³ N. Iliescu, *Infracțiuni care împiedică îndeplinirea justiției*, în „Explicații teoretice ale Codului penal, Partea specială”, Volumul IV, Ediția a II-a, de Vintilă Dongoroz, ș.a, Editura Academiei Române, Editura All Beck, București, 2003, p. 142.

Analiza efectuată fiecărei incriminări a urmat o structură ce a fost consacrată de către doctrina din țara noastră, respectiv pe baza unei delimitări a condițiilor preexistente ale infracțiunii, a conținutului constitutiv (latura obiectivă și subiectivă a infracțiunii), a formelor infracțiunii și sancțiunile prevăzute de norma penală. Acest mod riguros de abordare a fost criticat în doctrină⁴ susținându-se că „separarea condițiilor *preexistente* de cele *esențiale*, care alcătuiesc *conținutul constitutiv* al infracțiunii, apare ca nejustificată și vădit aleatorie, atâta timp cât nimeni nu a susținut vreodată că așa – numitele „condiții preexistente” ar avea caracter neesențial sau accidental și că, ele ar putea lipsi fără ca infracțiunea să decadă.” În acest sens, s-a invocat și modul în care autorii occidentali tratează, de regulă, în mod nediferențiat cerințele privitoare la faptă (element material) și la aspecte ale infracțiunii, făcându-se referire la subiecți, obiect, la timpul și locul comiterii faptei, numai atunci când norma de incriminare cuprinde, explicit sau implicit, cerințe relative la acestea.⁵

Deși am apreciat ca fiind întemeiate aceste considerații, am abordat structura tradițională de tratare a incriminărilor motivat de multiplele schimbări existente în conținutul infracțiunilor contra înlăptuirii justiției față de Codul penal din 1969, impunându-se astfel necesitatea analizei distincte a factorilor preexistenței ai infracțiunii față de conținutul constitutiv și celelalte aspecte ale incriminării, nefiind posibilă o analiză completă a tuturor elementelor de noutate fără ca toate acestea să fie avute în vedere.

Față de împrejurarea că unele dintre incriminări au existat, sub aspecte diferite, în toate legislații penale din țara noastră, începând cu Codul penal din 1864, am considerat necesară o analiză a evoluției legislative a acestor infracțiuni, precum și relevarea aspectelor de continuitate și discontinuitate, a elementelor de noutate aduse de Codul penal. Pentru noile incriminări, s-a impus o analiză a conformității cu principiul minimei intervenții și a caracterului subsidiar al dreptului penal, având în vedere că orice cod penal este o „constituție negativă”⁶. Abordarea acestei problematice a fost determinată și de criticile exprimate de către o parte a doctrinei care a considerat nejustificate unele dintre noile infracțiuni, cu privire la care s-a

⁴ M. K. Guiu, *Reflecții privind conținutul părții speciale a dreptului penal și structura conținutului generic al infracțiunii*, în „Dreptul” nr. 10/2012, p. 172-190.

⁵ Ibidem.

⁶ Expresia apare și în Expunerea de motive la Codul penal spaniol, Legea 10 din 25 noiembrie 1995; în explicarea acestei sintagme folosite pentru a denumi Codul penal, s-a invocat importanța acestuia într-o societate civilizată de a defini delictele și culpele care constituie motivele aplicării formei supreme pe care o poate îmbrăca puterea coercitivă a statului: pedeapsa penală.

susținut că reprezintă un exces de reglementare,⁷ dar și de reacțiile unor categorii profesionale (presa, corpul avocaților) în legătură cu infracțiunile de compromiterea intereselor justiției (art. 277) ori asistența și reprezentarea neloială (art. 284).

Pentru fiecare infracțiune ce a existat și în legea penală anterioară, cercetarea a vizat și aspectele legate de legea penală mai favorabilă și modul de soluționare a situațiilor tranzitorii. Noțiunile de drept comparat au fost analizate odată cu infracțiunea din legislația noastră ce are corespondent și în codurile penale altor țări. Pe baza acestor corelații s-au făcut propuneri *de lege ferenda* ori s-a apreciat asupra conformității normei penale din legislația noastră cu exigențele ce decurg din *lex stricta* și *lex certa*.

Întrucât unele dintre normele de incriminare au în conținutul juridic elemente normative, printre acestea fiind și cele specifice dreptului procesual penal, abordarea infracțiunii a reprezentat și o analiză sub aspectul acestor norme, cercetarea relevând existența unor necorelări între unele dintre incriminări și legislația procesual penală.

Având în vedere toate aceste aspecte, teza a fost structurată în **patru capitole**. În **capitolul I**, intitulat „**Infracțiuni cu privire la sesizarea justiției**”, au fost incluse nedenunțarea (art. 266), omisiunea sesizării (art. 267), inducerea în eroare a organelor judiciare (art. 268) și influențarea declarațiilor (art. 272).

Cu privire la **infracțiunea de nedenunțare**, elementele de continuitate se referă la recunoașterea de către legiuitor a necesității de a sancționa conduita pasivă a celor care află despre comiterea unor fapte prevăzute de legea penală pentru care s-a instituit obligația de înștiințare; s-a apreciat însă că se impune o reșezare a valorilor sociale ce trebuie protejate prin incriminarea nedenunțării din art. 266 scoțând din această sferă interesele ce țin de patrimoniu, astfel încât li s-a atașat o protecție penală doar valorilor referitoare la viața persoanei; atunci când alege aceste valori, legiuitorul pune în balanță principiul minimei intervenții și compatibilitatea valorilor alese pentru a fi obiect juridic al unei infracțiuni cu prevederile constituționale.

Ca și la alte infracțiuni contra înfăptuirii justiției, a fost înlocuită condiția cu privire la înștiințarea autorităților despre săvârșirea unei infracțiuni cu cea referitoare la comiterea unei **fapte prevăzute de legea penală**; este suficient să se facă referire la o faptă care este incriminată în Codul penal sau în legi penale speciale întrucât constatarea condițiilor și cerințelor unei infracțiuni se face de către organele judiciare în cadrul unui proces penal.

Din analiza principalelor reglementări europene cu privire la nedenunțare, rezultă că majoritatea incriminează omisiunea de a denunța atât

⁷ G. Antoniu, *Observații cu privire la anteproiectul unui al doilea nou Cod penal (II)*, în „Revista de drept penal” nr. 1/2008, p. 9-34.

cu privire la pregătirea sau iminența comiterii unei fapte grave cât și cu privire la săvârșirea unei astfel de fapte. În acest sens, în Codul penal francez, spaniol ori finlandez se urmărește prevenirea ori limitarea efectelor unor crime care pun în pericol persoana, sănătatea acesteia sau mediul înconjurător. Codul penal italian are o viziune asemănătoare celei adoptată de către legiuitorul român incriminând numai nedenunțarea unei fapte prevăzute de legea penală după ce aceasta s-a consumat. Codul penal spaniol impune chiar obligația persoanelor de a interveni pentru a împiedica comiterea unei infracțiuni care afectează viața persoanelor, integritatea, sănătatea sau libertatea sexuală a acestora (art. 450).

Legiuitorul român a menținut în noul Cod penal un concept tradițional al infracțiunii de nedenunțare, chiar dacă a schimbat sfera faptelor ce trebuie aduse la cunoștința autorităților, întrucât nu a inclus în conținutul obligației de a denunța și pregătirea comiterii unei infracțiuni astfel încât organele judiciare să poată interveni pentru a stopa fapte ce pun în pericol viața ori sănătatea persoanelor.

Față de aceste aspecte, considerăm că opțiunea legiuitorului român de a nu impune obligația denunțării pregătirii uneia dintre infracțiunile grave ce se poate comite împotriva persoanei ar trebui suplinită prin introducerea unei modalități alternative a faptei de nedenunțare care să incrimineze și omisiunea înștiințării organelor judiciare cu privire ***la pregătirea unei infracțiuni de omor, lipsire de libertate, viol sau agresiune sexuală.***

Sușinem această opinie motivat și de faptul că, ***de lege lata***, există obligația denunțării uciderii din culpă (art. 192 din C. pen.), în schimb pregătirea comiterii unei fapte de terorism ori uciderea unei persoane nu sunt incluse în domeniul protecției penale.

În conținutul tezei este argumentată și necesitatea de a se prevedea în mod expres **dreptul de a nu se autoincrimina** legat de infracțiunea de nedenunțare sub forma unei cauze de nepedepsire: „**nu se pedepsește persoana care prin denunțare s-ar autoincrimina sau când din împrejurări ar rezulta că denunțarea nu mai este necesară.**”

Prin regândirea denunțării calomnioase, legiuitorul noului Cod penal a elaborat conceptul **infracțiunii de inducere în eroare a organelor judiciare** care se prezintă sub două variante, corespunzătoare celor două alineate ale art. 268. **Varianta tip sau de bază**, reglementată în alin. (1), prezintă la rândul său două modalități alternative de comitere a faptei, elementul de noutate fiind prima dintre modalități care nu a mai existat până acum în legislația noastră. Dacă în reglementarea anterioară, era de esența infracțiunii de denunțare calomnioasă ca făptuitorul să învinuiască pe nedrept o anumită persoană de comiterea unei infracțiuni, în noul Cod penal este prevăzută și

modalitatea comiterii infracțiunii prin sesizarea penală nereală a existenței unei fapte prevăzute de legea penală, fără a se face referire la un anumit făptuitor.

Varianta agravată, prevăzută în alineatul (2), se poate comite în patru modalități alternative. „Producerea sau ticluirea de probe nereale, în scopul de a dovedi o faptă prevăzută de legea penală” este modalitatea incriminată pentru prima dată în legislația noastră. S-au menținut și modalitățile de comitere ce erau prezente și la infracțiunea de denunțare calomnioasă realizate prin acțiunile de „producere sau ticluire de probe nereale, în scopul de a dovedi comiterea unei fapte prevăzute de legea penală de către o anumită persoană”. Incriminarea a căpătat un conținut extins prin aducerea în domeniul penal a unor acțiuni care ar putea să determine declanșarea nejustificată a procesului penal sau chiar crearea condițiilor pentru condamnarea unor persoane nevinovate.

În cazul infracțiunii de inducere în eroare a organelor judiciare (art. 268) apreciem că legiuitorul a lăsat în afara domeniului penal ipoteza în care o persoană se **autoînvinuiește în mod nereal** de comiterea unei fapte prevăzute de legea penală ori produce sau ticluiește probe în scopul dovedirii acestei fapte. Fiind la fel de periculoasă ca și celelalte situații ce au fost incriminate, propunem ca, **de lege ferenda**, legiuitorul să incrimineze și această situație prin introducerea unui nou alineat, după alin. (2) cu următorul conținut: „constituie infracțiunea de inducere în eroare a organelor judiciare și fapta persoanei care printr-o declarație dată organelor judiciare se acuză de o infracțiune despre care știe că nu s-a comis ori a fost comisă de altă persoană, ori produce sau ticluiește probe în scopul dovedirii unei astfel de fapte, fiind pedepsită conform prevederilor alin. (1) sau (2).”

Argumentele pentru care susținem că trebuie reglementată și situația autoînvinuirii sunt următoarele :

- când legiuitorul ajunge la concluzia că un anumit fascicul de relații sociale trebuie protejate, reținând că poate acționa principiul minimei intervenții, atunci protecția pe care o asigură norma penală trebuie să fie deplină, să intervină în orice situație în care organele judiciare ar fi puse să efectueze cercetări cu privire la o persoană care nu este autorul faptei, să aloce timp, resurse umane și materiale pentru un proces penal care, de la început este canalizat pe căi false;

- obiectul juridic special protejat în principal este legat de desfășurarea în condiții normale a activității organelor de urmărire penală și a instanțelor judecătorești care nu trebuie să fie solicitate a acționa pentru fapte nereale sau pretins a fi comise de altă persoană decât autorul real ;

- în acest caz, orice acțiune care ar aduce atingere acestor valori trebuie să intre în domeniul de reglementare al preceptului.

Cu privire la infracțiunea de favorizare a făptuitorului s-a susținut în doctrină⁸ că „are caracterul de incriminare generală dar subsidiară, ajutorul dat unui infractor primind calificarea de favorizare numai atunci când alte dispoziții legale nu incriminează ipoteze speciale de favorizare (ex., mărturie mincinoasă, înlesnirea evadării).”

Este necesar, potrivit preceptului incriminării faptei de favorizare a făptuitorului, ca autoînvinuirea să se facă în scopul împiedicării sau îngreunării cercetărilor într-o cauză penală, executării unei pedepse sau măsuri privative de libertate. Dacă autoînvinuirea nu îndeplinește și aceste cerințe ale laturii obiective, nu se poate reține infracțiunea de favorizarea făptuitorului.

Întrucât favorizarea se referă la ajutorul dat altei persoane, apreciem că autoînvinuirea care nu se face în scopul împiedicării sau îngreunării cercetărilor într-o cauză penală, tragerii la răspundere penală, executării unei pedepse sau măsuri privative de libertate rămâne nesancționată, în condițiile în care, așa cum s-a arătat mai sus este o faptă la fel de periculoasă ca și celelalte incriminate prin art. 268.

Un text de lege ce incriminează autoînvinuirea mincinoasă există și în **Codul penal italian** (art. 369), cu denumirea marginală „**autoînvinuirea**”, domeniul reglementat fiind acela al autoacuzării de comiterea unei infracțiuni care nu s-a produs ori săvârșită de către alte persoane, faptă ce se poate realiza printr-un înscris anonim sau sub nume fals ori printr-o mărturie în fața autorității judiciare.⁹

Autoînvinuirea mincinoasă își găsește consacrare și în legislația spaniolă, respectiv în art. 457 din Codul penal, care prevede că „persoana care, în fața unuia dintre funcționarii menționați în articolul anterior, simulează că este răspunzătoare sau că este victima unei infracțiuni sau denunță una inexistentă, provocând demersuri judiciare, va fi pedepsită cu amendă de la 6 la 12 luni.”¹⁰

⁸ Nicoleta Iliescu, *Infracțiuni care împiedică îndeplinirea justiției*, în „Explicații teoretice ale Codului penal, Partea Specială”, Volumul IV, Ediția a II-a, de Vintilă Dongoroz, ș.a, Editura Academiei Române, Editura All Beck, București, 2003, p. 188.

⁹ „**Art. 369 din C. pen. italian – Autoînvinuirea:** „Cel care, printr-o declarație dată uneia din autoritățile indicate la articolul precedent, chiar dacă este dată printr-un înscris anonim sau sub nume fals ori printr-o mărturie în fața autorității judiciare, se acuză pe sine de o infracțiune care știe că nu s-a produs sau de o infracțiune comisă de alții, este pedepsit cu închisoare de la 1 la 3 ani”.

¹⁰ Funcționarii la care face referire textul de lege sunt menționați în art. 456, fiind vorba despre funcționarii judiciari sau administrativi care au îndatorirea de a proceda la verificarea denunțurilor sau sesizărilor.

Cu privire la autoincriminare, în doctrina spaniolă¹¹ s-a susținut că poate fi responsabilă pentru frecvente dezechilibre mentale, dar poate fi la fel de bine un paravan pentru criminalitatea organizată. De asemenea, s-a apreciat că pentru existența acestei infracțiuni nu este de ajuns primirea plângerii, fiind necesar ca organele menționate de lege să realizeze orice activitate, chiar dacă este minimă. În plus, doctrina spaniolă a considerat că nu poate fi apreciată ca acțiune procesuală un dosar în care nu s-a făcut nicio diligență prealabilă, ca și relatările absurde.¹²

Despre autoinculparea falsă cu privire la comiterea unor delicate, doctrina spaniolă a susținut că, în ciuda faptului că pare puțin rezonabilă o astfel de conduită, au existat cazuri când s-a urmărit protejarea adevăratului culpabil de comiterea infracțiunii sau autoinculparea a fost o modalitate de a împiedica executarea unei decizii a curții.¹³

Un **membru de familie** care se **autoînvinuiește** în mod nereal de comiterea unei fapte prevăzute de legea penală, în condițiile în care știe că această faptă a fost comisă de către un descendent sau alt membru de familie, astfel cum este definit de art. 177 din noul Cod penal, poate comite infracțiunea de favorizarea făptuitorului. Poate fi situația mamei care, pentru a-și scăpa fiul de răspundere penală, se autoînvinuiește, susținând că este autoarea infracțiunii de omor, prev. de art. 174 C. pen (victimă fiind concubinul său). Dacă ajutorul dat de către mamă fiului său s-a făcut în scopul împiedicării sau îngreunării cercetărilor într-o cauză penală sau tragerii la răspundere penală, astfel cum prevede art. 269 din noul Cod penal ce reglementează infracțiunea de favorizarea făptuitorului, persoana care s-a autoînvinuit în mod nereal nu răspunde pentru această faptă, în conformitate cu art. 269 alin. (3) ce prevede o cauză de nepedepsire pentru un membru de familie.

Legiuitorul a sancționat totuși ajutorul dat de un membru de familie în vederea împiedicării sau îngreunării cercetărilor într-o cauză penală sau tragerii la răspundere penală, atunci când acest ajutor îmbracă ipoteza mărturiei mincinoase.

Astfel, potrivit art. 117 alin. 1 lit. a) și b) din Codul de procedură penală, au dreptul de a refuza să fie audiate în calitate de martor soțul, ascendenții și descendenții în linie directă, precum și frații și surorile suspectului sau inculpatului dar și persoanele care au avut calitatea de soț al suspectului sau al inculpatului.

¹¹ Hose Luis Manzanares Samaniego, *Codigo penal (Adaptado a la Ley Organica 5/2010, de 22 de junio), Comentarios y jurisprudencia, II, Parte Especial (articulos 138 a 639)*, Granada, 2010, p. 1237.

¹² Ibidem.

¹³ Carmen Gomez Rivero (coordinadora), *Nociones Fundamentales de derecho penal, Parte Especial (adaptado al eees)*, Editorial Tecnos, Madrid, 2010, p. 810 (autorii trimit în acest sens la următoarele decizii: SAP de Ciudad Real, 15.07.1998 și SAP de Barcelona, 12.02.2003).

Alin. (3) al aceluiași articol prevede că dacă aceste persoane sunt de acord să dea declarații, în privința lor sunt aplicabile dispozițiile privitoare la drepturile și obligațiile martorilor.

Dacă martorul comite în timpul declarației pe care o dă acte specifice unor favorizări, declară că nu știe unde sunt bunurile sustrase, unde este infractorul poate comite infracțiunea de mărturie mincinoasă.

Sunt totuși acte de favorizare, întrucât acesta este scopul pentru care s-a dat declarația ce nu corespunde realității. Doctrina a reținut că se comite infracțiunea de mărturie mincinoasă, avându-se în vedere caracterul subsidiar al infracțiunii de favorizarea făptuitorului.¹⁴

Cu toate că, potrivit regulii instituite prin art. 269 alin. (3), favorizarea săvârșită de către un membru de familie nu se pedepsește, o declarație mincinoasă făcută în scopul prev. de art. 269 va fi sancționată ca mărturie mincinoasă, în conformitate cu dispozițiile art. 273 din noul Cod penal.

Legiuitorul a ales dintre actele de favorizare pe care le poate comite un membru de familie, pe cel care constă într-o mărturie mincinoasă și i-a atribuit caracter penal. Este neîndoielnic că legiuitorul nu a vrut să lase nepedepsite orice acțiuni întreprinse împotriva justiției. Este cazul martorului, membru de familie, care poate să tacă și totuși alege să declare mincinos. Legiuitorul a înțeles să sancționeze această conduită, când martorului i se atrage atenția că poate fi sancționat pentru mărturie mincinoasă și totuși face afirmații neconforme cu realitatea sau nu declară tot ceea ce știe.

Considerăm că la fel de periculoasă este și conduita aceluiași membru de familie care se autoînvinuiește în mod nereal de comiterea unei fapte prevăzute de legea penală, pentru ca adevăratul autor să scape de răspunderea penală.

Pentru argumentele invocate mai sus, apreciem că și un membru de familie ar trebui sancționat pentru inducerea în eroare a organelor judiciare atunci când se autoînvinuiește în mod nereal de comiterea unei fapte prevăzute de legea penală.

Având în vedere considerațiile expuse anterior cu privire la tehnica utilizată de către legiuitor în ceea ce privește norma de referire din conținutul art. 268 din noul Cod penal, faptul că legiuitorul a înțeles ca latura obiectivă a infracțiunii de inducere în eroare a organelor judiciare să se realizeze printr-o acțiune, respectiv sesizarea penală cu plângere sau denunț, constatând, pentru argumentele expuse, că și o plângere sau un denunț care nu îndeplinesc condițiile prevăzute de legea procesual penală au drept efect sesizarea organelor judiciare, putând fi valorizate ca sesizări din oficiu ce produc, atunci când sunt formulate cu rea-credință, vătămări valorilor sociale ocrotite prin

¹⁴ N. Iliescu, op. cit., p. 188.

incriminarea faptei de inducere în eroare a organelor judiciare, pentru a se respecta principiul legalității incriminării, previzibilitatea legii penale și caracterul cert al acesteia, propunem ca, **de lege ferenda**, în conținutul normei din art. 268 să se precizeze că **sesizarea penală poate fi făcută și prin plângere sau denunț, chiar dacă sunt anonime ori sub nume fals, dacă au determinat începerea urmăririi penale.**

O incriminare similară există și în Codul penal italian, în art. 367, având denumirea marginală „**simularea infracțiunii**”. Textul de lege este asemănător celui din legislația noastră, acceptând însă posibilitatea ca denunțul să fie anonim ori sub nume fals, cu condiția să se fi început urmărirea penală.¹⁵

Atunci când selectează valorile sociale pe care le protejează prin norme penale, legiuitorul trebuie să formuleze incriminarea cu suficientă claritate dar și generalitate pentru a putea să fie sancționate toate acele atingeri aduse valorilor și intereselor ocrotite.

Avându-se în vedere că în toate situațiile în care se constată neregularități procedurale cu privire la sesizarea prin plângere sau denunț, organele de urmărire penală se vor sesiza din oficiu, existând premisele începerii urmăririi penale sau chiar trimiterii în judecată a unei persoane, considerăm că legiuitorul trebuia să dea o formulare mai generală textului de lege, incluzând în latura obiectivă a infracțiunii de inducere în eroare a organelor judiciare atât denunțul sau plângerea anonimă ori sub nume fals, înaintate instituției judiciare sau altei instituții decât celei căreia avea obligația să i se adreseze persoana care formulează această sesizare.

În acest sens, în Codul penal francez este prevăzută o infracțiune cu privire la atingerea respectului datorat justiției (art. 434-26) ce sancționează „denunțarea în mod mincinos, la autoritatea judiciară sau administrativă a faptelor constitutive ale unei crime sau delict care au expus autoritățile judiciare la cercetări inutile”. Din conținutul normei legale rezultă că învinuirea mincinoasă se poate face atât în fața autorității judiciare cât și a celei administrative.

Influențarea declarațiilor (prevăzută de art. 272 C. pen.) s-a dezvoltat pe alte două dispoziții penale, respectiv „încercarea de a determina mărturia mincinoasă”, prevăzută de art. 261 și „împiedicarea participării în proces”, reglementată de art. 261¹, ambele incriminate în Codul penal din 1969.

¹⁵ **Codul penal italian** incriminează în **art. 367 „Simularea infracțiunii”** cu următorul conținut: „Cel care prin denunț (art. 331 și art. 333 din Codul de procedură penală), reclamație (art. 336 și următoarele din Codul de procedură penală), cerere sau petiție (art. 342, art. 341 din Codul de procedură penală), chiar dacă este anonimă sau sub nume fals, adresată instituției judiciare sau unei alte instituții decât cea căreia ar avea obligația să se adreseze, afirmă în mod fals, că a avut loc o infracțiune sau simulează urmele unei infracțiuni, astfel încât să se înceapă o urmărire penală pentru confirmare, este pedepsit cu închisoare de la 1 la 3 ani”.

Sub aspectul laturii obiective, conținutul normei de incriminare se poate realiza prin două acțiuni prevăzute alternativ, respectiv **încercarea de a determina** sau **determinarea**, în timp ce în Codul penal din 1969 se sancționa, în conformitate cu art. 261, doar încercarea de a determina mărturia mincinoasă; a fost adusă în conținutul infracțiunii prevăzută de art. 272 și instigarea la mărturie mincinoasă, faptă ce nu va mai fi sancționată ca o formă de participație. Pe lângă cele două modalități de realizare a elementului material, constrângerea sau coruperea, a fost reglementată și o altă modalitate cu o sferă relativ determinată, fiind vorba de o „faptă cu efect vădit intimidant”, față de expresia „orice alt mijloc de constrângere” ce era utilizată de Codul penal din 1969 în conținutul art. 261¹.

În cazul infracțiunii de influențarea declarațiilor, **de lege lata**, atunci când fapta este comisă prin constrângere, apreciem că în conținutul său se absoarbe infracțiunea de lovire sau alte violențe, prevăzută în art. 193 din C. pen. și infracțiunea de amenințare, prev. de art. 206 din C. pen., concepție impusă și de regula generală de drept potrivit căreia o persoană nu poate fi sancționată de două ori pentru aceeași faptă sau agravantă, fiind în concordanță și cu principiul consumpțiunii.

Cât privește infracțiunile de vătămare corporală (art. 194) și loviri sau vătămări cauzatoare de moarte (art. 195) din noul Cod penal, având în vedere criteriile menționate în teză, considerăm că acestea nu ar putea fi absorbite în conținutul infracțiunii de influențarea declarațiilor fără o precizare expresă a legii. În plus, influențarea declarațiilor se poate consuma și fără comiterea infracțiunilor menționate mai sus, două dintre acestea (art. 194 și art. 195) fiind sancționate cu pedeapsa închisorii cuprinsă între limite speciale mai ridicate decât cele ale infracțiunii pe care o analizăm.

Avându-se în vedere gradul de pericol social abstract mai mare al infracțiunilor de vătămare corporală și loviri sau vătămări cauzatoare de moarte decât cel al infracțiunii de influențarea declarațiilor, absorbția acestor fapte penale în conținutul infracțiunii pe care o analizăm nu ar fi posibilă. În consecință, este necesară reținerea concursului de infracțiunii între aceste fapte de violență și influențarea declarațiilor.

De lege ferenda, apreciem că se impune introducerea unui nou alineat, respectiv 2¹ la infracțiunea de lovire sau alte violențe (art. 193 din C. pen.) potrivit căruia să se precizeze că „**dispozițiile alin. (1) și (2) nu se aplică atunci când legea consideră violența drept element constitutiv sau drept circumstanță agravantă a unei alte infracțiuni.**”

Capitolul II – „Infrațiuni cu privire la exercitarea activității judiciare”- tratează compromiterea intereselor justiției (art. 277), obstrucționarea justiției (art. 271), cercetarea abuzivă (art. 280), mărturia mincinoasă (art. 273), sustragerea sau distrugerea de probe ori de înscrisuri (art. 275), favorizarea făptuitorului (art. 269), tănuirea (art. 269), represiunea nedreaptă (art. 283).

Compromiterea intereselor justiției (art. 277), fiind o incriminare nouă, a impus o analiză a respectării **principiului minimei intervenții** cât privește trecerea în domeniul protecției penale a unor valori pe care legiuitorul a apreciat că nu le poate proteja eficient prin măsuri cu caracter administrativ, civil, contravențional sau disciplinar. Cercetarea a impus concluzia potrivit căreia necesitatea incriminării compromiterii intereselor justiției rezultă atât din condamnarea României de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului, dar și din constatarea că instituțiile abilitate administrativ nu au putut stabili răspunderea pentru dezvăluirea în presă a unor date din dosarele penale aflate pe rolul organelor de urmărire penală.

Considerăm că o sancțiune disciplinară sau administrativă în cazul în care un funcționar public sau un magistrat divulgă informații cu privire la efectuarea unei percheziții sau la dispunerea unui mandat de supraveghere tehnică față de persoane suspectate de comiterea unor infracțiuni grave, nu sunt de natură să asigure protecția îndeplinirii urmăririi penale în condiții de siguranță și fără împiedicarea ori compromiterea intereselor justiției. Măsura se impune și pentru a se asigura încrederea în sistemul judiciar atunci când se desfășoară o anchetă penală ori se derulează un proces penal nepublic în fața instanțelor judecătorești. Un exemplu poate fi în acest sens o măsură procesuală dispusă într-o cauză penală aflată pe rolul parchetului care nu s-a putut finaliza întrucât suspectul, informat fiind despre iminența prezenței la domiciliul său a organelor judiciare pentru a efectua o percheziție, a ascuns cantitatea de droguri pe care urma să o comercializeze și a dispărut de la domiciliu.

O analiză specială a impus a treia variantă normativă a infracțiunii, prevăzută de art. 277 alin. (3), faptă ce poate fi comisă de către un **martor, expert sau interpret** prin dezvăluirea, fără drept, de informații dintr-o cauză penală, atunci când această interdicție este impusă de legea de procedură penală.

Norma penală instituită prin alin. (3) are caracterul unei **norme de referire** întrucât își completează preceptul cu elemente normative pe care le

procură din legea de procedură penală. Legiuitorul nu precizează în conținutul normei care sunt elementele normative complinitoare, făcând trimitere la legea procesual penală. Norma de referire își subordonează astfel preceptul normei complinitoare. Acest lucru înseamnă că norma complinitoare trebuie să existe anterior normei de referire iar orice modificare ulterioară a normei complinitoare va atrage și modificarea normei de referire.

În aceste condiții, se impune a fi identificate acele dispoziții din legea de procedură penală care interzic martorului, expertului sau interpretului să dezvăluie, fără drept, informații dintr-o cauză penală

Citind Codul de procedură penală sub acest aspect, al **identificării interdicțiilor** pe care legea de procedură le impune martorilor, experților sau interpreților au fost găsite următoarele norme de procedură :

- **în cursul urmăririi penale**, poate comite această faptă **interpretul** care, în conformitate cu art. 143 alin. (3) C. pr. pen. este chemat de către organele de urmărire penală să contribuie la transcrierea convorbirilor, comunicărilor sau conversațiilor purtate într-o altă limbă decât cea română, atunci când aceste comunicări sunt obținute în baza unui mandat de supraveghere tehnică. Potrivit dispozițiilor legale menționate, **interpretul are obligația de a păstra confidențialitatea informațiilor obținute**; informațiile s-ar putea referi la conținutul convorbirilor dintre doi suspecti, la operațiunile pe care aceștia le pun la cale sau chiar la datele pe care le obțin organele judiciare despre membrii unei rețele de criminalitate organizată; interpretul ar putea să avertizeze pe unul dintre aceștia de a nu participa la o întrunire despre care au aflat organele de urmărire penală și la care este posibil să se organizeze o prindere în flagrant;

- art. 142 alin. (3) C. pr. pen. care se referă la „punerea în executare a mandatului de supraveghere tehnică”: **„persoanele chemate să dea concurs tehnic** la executarea măsurilor de supraveghere au obligația să păstreze secretul operațiunii efectuate, sub sancțiunea legii penale”; poate fi subiect activ al variantei a treia a infracțiunii funcționarul public, dacă acesta este **și expert**;

- **în faza de judecată**, art. 352 din C. pr. pen. ce reglementează, ca regulă generală, publicitatea ședinței de judecată, prevede posibilitatea declarării ședinței nepublice, situație în care dosarul cauzei nu este public. Legiuitorul a prevăzut acest text de lege (art. 352 alin. (3), (4) și (8) C. pr. pen.) cu valoare de principiu, ce se aplică situațiilor când se declară ședință nepublică la cerea procurorului, a părților sau din oficiu, dacă judecarea în ședință publică ar putea aduce atingere unor interese de stat, moralei, demnității sau vieții intime a unei persoane, intereselor minorilor sau ale justiției. De asemenea, ședința se poate declara nepublică și la cererea unui

martor, dacă prin audierea sa în ședință publică s-ar putea aduce atingere siguranței ori demnității sau vieții intime a acestuia sau a membrilor familiei sale. O altă situație pentru declararea ședinței nepublice vizează posibilitatea punerii în pericol a confidențialității unor informații (art. 352 alin. (4), teza finală).

Alineatul (8) al articolului menționat impune președintelui completului îndatorirea de a aduce la cunoștința persoanelor ce participă la judecata desfășurată în ședință nepublică, obligația de a păstra confidențialitatea informațiilor obținute pe parcursul procesului. De asemenea, alin. (9) prevede că instanța, poate interzice, pe durata judecării, publicarea și difuzarea, prin mijloace scrise sau audiovizuale, de texte, desene, fotografii sau imagini de natură a dezvălui identitatea persoanei vătămate, a părții civile, a părții responsabile civilmente sau a martorilor, în condițiile prevăzute de alin. (3) sau (4) ale art. 352. Informațiile de interes public din dosar se comunică în condițiile legii (art. 352 alin. 10).

Încălcarea acestei obligații prevăzute de art. 352 alin. (9) din C. pr. pen. de către părți, avocații acestora, martori, experți, interpreți sau orice alte persoane, constituie abatere judiciară și poate fi sancționată cu amendă judiciară de la 500 lei la 5.000 lei, în conformitate cu art. 283 alin. (4) lit. g) C. pr. pen.

Constatăm că normele impuse de art. 352 C. pr. pen., cât privește ședința declarată nepublică, instituie atât o sancțiune administrativă pentru abaterea judiciară comisă de către persoanele menționate în alin. (9) dar apreciem că instituie și obligația păstrării confidențialității informațiilor de către martor, expert sau interpret (alin. 8), dispoziție ce completează conținutul normei penale cuprinse în alin. (2) al art. 277 din Codul penal.

În consecință, un martor, expert sau interpret ce dezvăluie informații dintr-o ședință declarată nepublică, în conformitate cu art. 352 C. pr. pen., după ce președintele completului le-a adus la cunoștință obligația de a păstra confidențialitatea informațiilor, poate comite infracțiunea de compromiterea intereselor justiției, în modalitatea prevăzută de alin. (3) al art. 277.

Acestea sunt prevederile identificate în legea de procedură penală ce fac referire, în mod expres, la interdicțiile ce se impun martorilor, experților sau interpreților cu privire la dezvăluirea informațiilor de care au luat cunoștință în cursul procesului penal.

Cât privește faza de urmărire penală, în afara dispozițiilor prevăzute de art. 142 alin. (3) și art 143 alin. (3) din C. pr. pen., la care s-a făcut referire anterior, nu au fost identificate alte norme cu caracter prohibitiv ce ar putea completa norma de incriminare din art. 277 alin. (3).

Semnificativă apare interogația cu privire la semnul egalității între caracterul nepublic al fazei de urmărire penală și interdicția la care se referă alin. (3) al art. 277 din Codul penal. Altfel spus, dacă menționarea în mod expres a caracterului nepublic al procedurii în cursul urmăririi penale echivalează cu „interdicția impusă de legea de procedură penală” la care face referire alin. (3) al art. 277.

Pentru a stabili sensul normei penale pe care o analizăm, considerăm că trebuie efectuată o interpretare gramaticală, corelată cu exigența ce decurge din *lex stricta*, astfel încât să nu se ajungă la o extindere a normei de incriminare dincolo de voința legiuitorului, în condițiile în care normele penale sunt de strictă interpretare. Apreciem că norma penală din alin. (3) este mai restrictivă, în sensul că nu are în vedere orice procedură nepublică. Prin aceasta se impune condiția ca informațiile dezvăluite, fără drept, să fi făcut obiectul unei interdicții exprese a legii de procedură penală, așa cum este cea din art. 143 alin. (3) C. pr. pen. sau cea la care s-a făcut deja referire din art. 252 din același cod. Susținem faptul că nu se poate pune semnul egalității între caracterul nepublic al unor proceduri și interdicția la care face referire alin. (3) al art. 277. Trimiterea pe care alin. (3) o face la normele de procedură penală nu poate fi una *in totum*, ci trebuie să existe dispoziții speciale în acest sens, dispoziții care să fie ușor de identificat de către destinatarul normei penale întrucât numai în aceste condiții norma de incriminare este previzibilă. Dacă ar fi dorit ca orice informație din cursul urmăririi penale să intre în domeniul preceptului, legiuitorul ar fi trebuit să spună că orice informație obținută de către martor „în cadrul unei proceduri secrete sau într-o ședință nepublică ori în cursul urmăririi penale” nu trebuie dezvăluită.

În plus, *de lege lata*, aprecierea informației ce nu trebuie dezvăluită, a importanței acesteia, a caracterului și însemnătății sale în structura procesului penal, trebuie să se facă de către legiuitor, aspect ce rezultă din conținutul normei de incriminare.

Incriminări asemănătoare există și în codurile penale ale altor țări din Europa. Un examen al acestor dispoziții cu privire la stabilirea obligației de a nu dezvălui informații secrete din cursul unui proces penal, dar și a modului de aducere la cunoștința destinatarilor a acestor dispoziții legale și a sancțiunilor ce li se pot aplica în cazul nerespectării obligației, au relevant existența a trei tendințe legislative:

- unele legislații au prevăzut că interdicția de a nu dezvălui informații secrete este **stabilită prin lege**, așa cum este cazul **Codului penal german (§ 353b) și suedez (Capitolul 20, secțiunea 3)**; ambele legislații prevăd interdicția divulgării informațiilor pe care legea le-a menționat expres; în plus, C. pen.

german face referire la încălcarea obligației „impusă de o instanță în baza unei legi”;

- **Codul penal spaniol (art. 466)** conține mențiunea potrivit căreia acțiunile procesuale sunt **declarate secrete de către autoritatea judiciară**; de asemenea, **Codul penal italian (art. 379 bis)** prevede că poate comite infracțiunea persoana care, după ce a dat declarații în cursul cercetărilor preliminare, nu respectă interdicția impusă de parchet de a dezvălui informații secrete; semnificativă este și prevederea din **art. 391 din C. pen. portughez** potrivit căreia, în cazul în care există cerințe pertinente pentru anchetă, procurorul poate, prin ordonanță motivată, să interzică persoanelor să comunice altor persoane faptele și împrejurările care le-au fost aduse la cunoștință și care fac obiectul dosarului; interdicția nu poate avea o durată mai mare de două luni; procurorul, în comunicarea interdicției prevăzute pentru persoanele care au dat declarații, le aduce la cunoștință că pot fi trași la răspundere penală în cazul unei dezvăluiri nejustificate de informații cu privire la dosar;

- o altă tendință legislativă este cea a **Codului penal francez (art. 434-7-2)** ce incriminează conduita persoanelor care are au aflat informațiile secrete, dezvăluite fără drept, în virtutea funcției, fără să se facă precizarea că este vorba de informații declarate secrete de către autoritatea judiciară ori stabilite prin lege.

Așa cum este formulată prevederea din alin. (3) al art. 277 din C. pen. român, se înțelege că legiuitorul nu a intenționat să lase la dispoziția și aprecierea organelor judiciare care sunt informațiile ce nu trebuie dezvăluite de către martor, expert sau interpret.

Legiuitorul român a optat pentru o incriminare limitată numai a situațiilor pe care legea le prevede în mod expres, însă norma penală este aproape lipsită de eficiență în condițiile în care nu au fost arătate aceste situații în C. pr. pen.

Apreciem că legiuitorul, dacă ar fi înțeles să se refere la orice procedură nepublică, fie că se desfășoară în faza de urmărire penală, în camera preliminară sau în cursul judecății, ar fi trebuit să prevadă în mod expres acest aspect. Dacă dispoziția din alin. (3) al art. 277 ar fi incriminat dezvăluirea, fără drept, de informații dintr-o cauză penală, de către un martor, expert sau interpret, atunci când acesta a obținut informațiile întrucât a participat la o procedură nepublică, acest aspect trebuia să rezulte din conținutul normei penale.

Credem însă că interdicția ar trebui să se refere chiar și la o ședință publică sau la o procedură publică. De pildă, un expert care trebuie să efectueze o constatare cu privire la caracterul fals al unor bancnote, chiar dacă

concluziile sale sunt prezentate în ședința publică și este audiat de către instanța de judecată, acesta trebuie să păstreze confidențialitatea informațiilor obținute în calitate de expert.

În consecință, față de argumentele de mai sus, considerăm că se impune identificarea acelor situații în care ar fi trebuit ca legiuitorul să facă mențiunea interzicerii dezvăluirii de către destinatarul normei penale a informațiilor pe care le deține în cursul unui proces penal.

Un exemplu în acest sens ar putea fi art. 159 alin. (11) și (15) C. pr. pen. care se referă la efectuarea percheziției domiciliare. Alin. (11) dispune cu privire la condițiile de realizare a percheziției la domiciliul unei persoane reținute sau arestate care nu poate fi adusă la percheziție. Dispoziția legală prevede în acest sens că percheziția domiciliară se face în prezența unui reprezentant ori martor asistent. De asemenea, alin. (15) se referă la situația în care în spațiul unde urmează a se efectua percheziția nu se află nicio persoană, aceasta se efectuează în prezența unui martor asistent.

Martorul asistent ar putea afla informații cu privire la obiectele găsite și ridicate din locuința sau spațiul percheziționat, situație în care trebuie înștiințat despre obligația de a nu dezvălui aceste informații.

Printre obligațiile martorului menționate în art. 120 C. pr. pen., ar trebui să fie și aceea a păstrării secretului informațiilor de care a luat cunoștință sau care nu ar trebui dezvăluite.

În acest sens, propunem, **de lege ferenda**, ca în art. 120 alin. (2) C. pr. pen. după lit. d) să se introducă litera e) cu următorul conținut: „obligația de a păstra confidențialitatea informațiilor atunci când această obligație este impusă de legea de procedură penală”. Considerăm că obligația trebuie comunicată și martorului minor care nu a împlinit vârsta de 14 ani chiar dacă nu răspunde penal pentru fapta de compromitere a intereselor justiției, dar ar putea fi tras la răspundere civilă împreună cu reprezentanții legali pentru eventualul prejudiciu cauzat subiectului pasiv secundar.

Pe lângă instituirea, în mod expres, a interdicției la care ne-am referit, legiuitorul trebuie să menționeze și obligația organelor judiciare de a-l informa pe martor, expert sau interpret de a păstra confidențialitatea informațiilor.

În acest sens, era necesară în legea de procedură o dispoziție specială cu privire la aducerea la cunoștință a acestei obligații și consecințele nerespectării ei. De pildă, cu privire la infracțiunea de mărturie mincinoasă, potrivit art. 120 alin. (2) lit. d) organul judiciar trebuie, înainte de audierea martorului să îi aducă la cunoștință obligația de a da declarații conforme cu realitatea, atrăgându-i-se atenția că legea pedepsește mărturia mincinoasă. Deși legea nu prevede în mod expres, apreciem că aducerea la cunoștință a acestei obligații trebuie să rezulte din conținutul declarației martorului sau din

cel al încheierii de ședință. O dispoziție asemănătoare ar trebui să existe și în celelalte cazuri în care legea prevede interdicția dezvăluirii informațiilor.

Constatăm că, spre deosebire de legea română, Codul penal spaniol stabilește în art. 466 că autoritatea judiciară este cea care declară secrete anumite acțiuni procesuale, făcând cunoscut acest lucru persoanelor menționate de lege. În doctrina spaniolă s-a susținut că declararea expresă a acțiunilor secrete trebuie să se realizeze anterior relevării acestora de către subiectul activ.¹⁶

Considerăm că cel mai bine răspunde necesității protejării secretului unei proceduri penale în curs incriminarea din Codul penal italian (art. 379 bis) care conține o formulare sintetică a normei penale susceptibilă să fie aplicată oricărei persoane care dezvăluie informații secrete aflate deoarece a participat sau a asistat la o acțiune a acestei proceduri sau după ce a dat declarații în cursul cercetărilor preliminare, nu respectă interdicția impusă de parchet de a nu dezvălui astfel de informații.

Întrucât a existat o mare perioadă de timp în care interceptări ale unor convorbiri telefonice dispuse în cursul urmăririi penale, rechizitorii, propuneri de arestare preventivă, hotărâri judecătorești nedefinitive sau alte acte de procedură au fost publicate pe diferite site-uri ori dezbătute public în emisiuni televizate, înainte de a se da o soluție definitivă în cauză, considerăm că legiuitorul ar trebui să prevadă în mod expres care sunt acele situații în care este interzisă dezvăluirea de informații, dar și cum se aduce la cunoștința celor vizați această obligație.

Pentru ca incriminarea din Codul penal român să răspundă cerințelor de previzibilitate și funcționalitate, respectiv să poată fi înțeleasă de destinatarii normei penale și aplicată de către organele judiciare, considerăm că trebuie ca în legea de procedură penală să fie prevăzute în mod expres acele situații în care le este interzis martorilor, experților sau interpreților să comunice ori să dezvăluie informații. De asemenea, trebuie prevăzută obligația organelor judiciare de a aduce la cunoștința subiecților procesuali această interdicție de a dezvălui informații din cauzele penale. În caz contrar, va fi greu de aplicat preceptul normei penale, ori să se stabilească comiterea faptei cu vinovăție, că a existat intenția de a dezvălui informații sau mijloace de probă secrete, ori destinatarul normei a cunoscut aceste interdicții.

Pentru a proteja informațiile dintr-o cauză penală, dar și caracterul previzibil al normei de incriminare, considerăm *de lege ferenda*, că se impune ca legiuitorul să **extindă domeniul protecției penale** prin prevederea ca infracțiune a oricărei dezvăluiri, fără drept, de informații dintr-o cauză penală de către o persoană care **a participat sau a asistat la o procedură în cursul**

¹⁶ Jose Luis Manzanares Samaniego, op. cit., p. 1264-1265.

urmăririi penale, la o ședință în camera de consiliu, secretă sau separată, după ce i s-a adus la cunoștință obligația de a păstra secretul informațiilor. În mod distinct, prin legea de procedură penală ar trebui prevăzută obligația expertului și interpretului de a păstra secretul informațiilor obținute în cursul procesului penal. Rațiunea aducerii la cunoștință a obligației de a păstra confidențialitatea informațiilor constă în necesitatea cunoașterii acestei obligații în condițiile în care norma procesual penală nu se poate spune că este ușor de interpretat de către o persoană fără studii juridice, dacă obligația nu rezultă în mod expres.

Obstrucționarea justiției (art. 271) sau nerespectarea obligației impuse de legea penală persoanelor de a nu se împotrivi îndeplinirii actelor de procedură sau de a răspunde la solicitarea organelor judiciare a fost determinată, așa cum se susține în expunerea de motive la noul Cod penal de „realitățile practicii judiciare care nu de puține ori s-a confruntat cu o lipsă de cooperare din partea persoanelor cărora li se solicită sprijinul de către autoritățile judiciare”. Legiuitorul a mai arătat că, „prin această reglementare, se urmărește în primul rând prevenirea comiterii faptelor incriminate și numai în cazul în care mijloacele nepenale se dovedesc ineficiente să se aprecieze asupra oportunității recurgerii la mijloace de natură penală.”

Incriminarea nu este o noutate absolută în legislația noastră întrucât anterior, în art. 147 din Legea nr. 85/2006 privind procedura insolvenței, era prevăzută o infracțiune prin care se sancționa o formă a refuzului, comis de către persoane implicate în procedura insolvenței, de a comunica documente sau informații, la solicitarea judecătorului - sindic, lichidatorului sau administratorului judiciar. Această normă penală a fost abrogată prin art. 175, pct. 5 din Legea 187/2012 privind punerea în aplicare a Legii nr. 289/2009 privind Codul penal, odată cu intrarea în vigoare a noii legi penale. Precizăm că abrogarea dispozițiilor art. 147 a reprezentat atât o *abolitio criminis*, cât și o preluare a unei modalități a infracțiunii în conținutul art. 271. Domeniul de aplicare a normei penale din art. 271 vizează deopotrivă cauzele penale și procesele civile.

Legislația noastră mai prevede două variante de specie ale infracțiunii. Una dintre incriminări, ce se regăsește în art. 412 din O.U.G. nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, aprobată prin Legea nr. 227/2007, modificată prin Legea nr. 187/2012, reglementează împiedicarea, fără drept, a exercitării de către Banca Națională a României a competențelor sale de supraveghere a instituțiilor de credit. Fapta este pedepsită cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

De asemenea, art. 4 din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, prevede ca infracțiune pedepsită cu închisoare de

la un an la 6 ani refuzul nejustificat al unei persoane de a prezenta organelor competente documentele legale și bunurile din patrimoniu, în scopul împiedicării verificărilor financiare, fiscale sau vamale, în termen de cel mult 15 zile de la somație. Constatăm că cele două infracțiuni prevăzute în legi speciale apără valori sociale ce țin de instituțiile de credit sau referitoare la „eficiența controlului fiscal efectuat de către organele competente.”¹⁷ Remarcăm o necorelare a pedepselor prevăzute pentru infracțiunea de obstrucționare a justiției și maximul special al pedepsei închisorii prevăzut pentru infracțiunea din legea privind evaziunea fiscală, maxim ce este cu mult superior celui stabilit pentru infracțiunea contra justiției.

Cât privește obstrucționarea justiției, am apreciat, **de lege ferenda**, că norma de incriminare ar trebui să prevadă o cauză de nepedepsire față de persoanele care nu s-au conformat dispozițiilor organelor judiciare întrucât ar fi putut contribui la propria incriminare. Includem aici nu numai martorul, ci și alte persoane ce pot fi acuzate în cauza respectivă.

Verificând dispozițiile din C. pr.pen. cu privire la necesitatea ca organele judiciare menționate de lege să facă avertizarea celor care sunt solicitați să nu împiedice efectuarea unui act procedural dar și celor chemați să prezinte date, obiecte, informații, se constată că nu există o dispoziție legală cu valoare de principiu astfel cum este reglementată în cazul martorului (art. 120 alin. 2 lit. d).

De lege ferenda, considerăm că trebuie prevăzută o normă cu caracter de generalitate în C. pr. pen. și C. pr. civ. cu privire la obligația organelor judiciare de a avertiza persoanele în legătură cu săvârșirea infracțiunii de obstrucționarea justiției. În acest sens, ar trebui menționat în codurile de procedură penală și civilă următoarea dispoziție: **„atunci când efectuează un act procedural ori solicită punerea la dispoziție a datelor, obiectelor sau înscrisurilor, organele judiciare trebuie să avertizeze persoanele cu privire la comiterea infracțiunii de obstrucționarea justiției în cazul împiedicării efectuării actelor procedurale ori al refuzului de comunicare.”** Despre efectuarea avertizării ar trebui să se facă mențiune într-un proces-verbal ori în cuprinsul actului procedural.

Structura incriminării **cercetării abuzive** prevăzută în art. 280 din noul Cod penal este diferită de cea a infracțiunii de arestare nelegală și cercetare abuzivă reglementată în Codul penal din 1969 (art. 266). Infracțiunea de arestare nelegală nu a mai fost inclusă în conținutul noii incriminări, fiind prevăzută ca modalitate alternativă a variantei agravate a infracțiunii de presiune nedreaptă (art. 283 alin. 2). Noua infracțiune se prezintă într-o

¹⁷ M. A. Hotca, *Infracțiuni din domeniul financiar- fiscal*, în „Infracțiuni prevăzute în legi speciale. Comentarii și explicații”, de M. A. Hotca și M. Dobrinoiu, Editura C. H. Beck, București, 2008, p. 244.

variantă tip, corespunzătoare alin. (1) și o variantă asimilată, reglementată în alin. (2). Varianta tip reprezintă o preluare a incriminării din alin. (2) al art. 266 din Codul penal din 1969, cu modificări în ceea ce privește scopul în care acționează subiectul activ.

Varianta asimilată este o incriminare nouă în legislația noastră constând în producerea, falsificarea sau ticluirea de probe nereale și având ca subiect activ un organ de cercetare penală, procuror sau judecător. Legiuitorul a mai prevăzut o variantă asemănătoare și la infracțiunea de inducere în eroare a organelor judiciare (art. 268 alin. 2), faptă ce se comite prin „producerea sau ticluirea de probe nereale, în scopul de a dovedi existența unei fapte prevăzute de legea penală ori săvârșirea acesteia de către o anumită persoană”. Infracțiunea de cercetare abuzivă este o infracțiune complexă, în conținutul său intrând, astfel cum prevede art. 35 alin. (2) din noul Cod penal, ca element constitutiv acțiunile de amenințare, violență și falsificare, ce constituie prin ele însele fapte prevăzute de legea penală.

Mărturia mincinoasă (art. 273) prevede în locul variantei asimilate o variantă agravată ce poate fi comisă de către subiecți activi calificați; a fost extinsă sfera subiectului activ al infracțiunii; pe lângă martor, expert și interpret mai pot comite această infracțiune și martorul cu identitate protejată sau aflat în Programul de protecție a martorilor, precum și investigatorul; legea nouă nu mai prevede cauza de atenuare a pedepsei în situația în care retragerea mărturiei mincinoase a intervenit în cauzele penale după ce s-a produs arestarea inculpatului sau în toate cauzele după ce s-a pronunțat o hotărâre sau după ce s-a dat o altă soluție ca urmare a mărturiei mincinoase; cauza de nepedepsire este mai restrictivă, aceasta intervenind în cauzele penale înainte de reținerea, arestarea sau de punerea în mișcare a acțiunii penale ori în alte cauze înainte de a se fi pronunțat o hotărâre sau de a se fi dat o altă soluție, ca urmare a mărturiei mincinoase.

Cu privire la infracțiunea de mărturie mincinoasă (art. 273) am apreciat că **refuzul martorului** de a depune mărturie sau de a se prezenta în fața organelor judiciare care i-au solicitat să dea declarație nu intră în domeniul tipicității, putând fi sancționat eventual ca abatere judiciară (art. 283 alin. 2 C. pr. pen. și art. 187 alin. 1, pct. 2 C. pr. civ.). Trebuie precizat că doar legea procesual civilă sancționează ca abatere judiciară refuzul martorului de a depune mărturie, nu și cea procesual penală. Pentru prezentarea martorului în fața organelor judiciare se poate dispune aducerea acestuia cu mandat de aducere, în acest sens fiind dispozițiile art. 313 din C. pr. civ. și art. 265-266 C. pr. pen.

Considerăm că se impune ca legea penală să prevadă în mod distinct această conduită a martorului pentru următoarele motive: refuzul de a da

declarație atunci când martorul cunoaște aspecte esențiale este la fel de periculos pentru înfăptuirea justiției ca și omisiunea sau afirmațiile mincinoase; legea de procedură penală nu prevede, așa cum s-a arătat posibilitatea de a sancționa administrativ martorul care refuză să dea declarație; orice persoană poate să aleagă să nu se prezinte în fața organelor judiciare ori să spună că refuză să declare pentru a ajuta o anumită parte din proces, iar organele judiciare să nu poată constata infracțiunea de favorizare, nefiind îndeplinite condițiile prevăzute de lege (de pildă, este vorba de o cauză civilă); considerăm că nu se poate reține că refuzul de a da declarație ar intra în conținutul infracțiunii de obstrucționare a justiției (art. 271); această normă penală reglementează alte situații legate de administrarea mijloacelor de probă și nu cea a audierii martorului sau a celorlalți subiecți activi prevăzuți de art. 273.

Argumente de drept comparat vin să întărească aceste aspecte: **codul penal francez** incriminează în art. **434-15-1** „neprezentarea, nedepunerea de jurământ sau de depoziție, fără scuză sau justificare, în fața judecătorului de instrucție sau în fața unui funcționar din poliția judiciară ce acționează asupra comisiei rogatorii de către o persoană care a fost citată de aceasta pentru audiere ca martor.” Fapta se pedepsește cu amenda de 3750 euro.

Doctrina franceză a susținut că legislativul a intervenit în mai multe reprize în acest domeniu pentru a completa dispozițiile art. 434-12 din C. pen. care pedepsește cu un an închisoare și amendă de 15.000 euro persoana care a declarat public că îi cunoaște pe autorii unei crime sau ai unui delict însă refuză să răspundă întrebărilor care îi sunt puse în această privință de către un judecător. Astfel, prin legea din 15 iunie 2000 a fost introdus în C. pen. art. 434-15-1. Codul de procedură penală a prevăzut în art. 706-57 și următoarele dispoziții destinate să asigure protecția martorilor.

În același sens, **Codul penal spaniol** prevede în art. 463 o infracțiune prin care se sancționează în alin (1) „persoana care, citată legal, în mod voluntar nu se prezintă, fără o motivație adevărată, la o judecătorie sau un tribunal într-un proces penal cu inculpatul în stare de arest preventiv, provocând suspendarea dezbaterilor orale”. Pedeapsa este închisoarea de la 3 la 6 luni sau amenda de la 6 la 24 de luni. Pedeapsa cu amendă de la 6 la 10 luni se va aplica celui care, fiind avertizat, face acest lucru pentru a doua oară într-o cauză penală fără inculpat arestat, provocând sau nu suspendarea cauzei.

Față de aceste argumente, propunem, **de lege ferenda**, să se prevadă ca infracțiune „**refuzul nejustificat al martorului de a se prezenta în fața organelor judiciare și de a depune mărturie, după ce a fost avertizat asupra consecințelor faptei sale**”.

Din punct de vedere terminologic, s-a schimbat denumirea marginală din „**favorizarea infractorului**” în „**favorizarea făptuitorului**” folosindu-se și în conținutul normei penale din art. 269 noțiunea de „făptuitor” în loc de „infractor”; s-a creat, astfel, un concept mai larg al infracțiunii de favorizare putând fi sancționat penal și cel care ajută un făptuitor care, ulterior, nu ar fi tras la răspundere penală pentru cauze justificative sau de neimputabilitate (art. 18-31 din noul Cod penal); legiuitorul a justificat această opțiune în expunerea de motive la noul Cod penal pornind de la împrejurarea că „verificarea condițiilor de existență sau inexistență a responsabilității penale se face în cadrul unui proces penal și nu în raport de aprecierea făcută de către favorizator.” Au fost invocate, în acest sens, dispoziții similare din Codul penal italian (art. 378 alin. 4) și Codul penal spaniol (art. 453).

Legea nouă nu mai prevede ca modalitate alternativă de comitere a faptei favorizarea reală, respectiv ajutorul dat pentru a asigura infractorului folosul sau produsul infracțiunii.

Propunerea **de lege ferenda** cu privire la această incriminare vizează menționarea și a măsurilor restrictive de libertate, alături de cele privative de libertate, ca făcând obiectul protecției penale realizate de art. 269 din noul Cod penal.

Infracțiunile „**contra autorității justiției și hotărârilor judecătorești**” au fost incluse în **capitolul III**: ultrajul judiciar (art. 279), încălcarea solemnității ședinței (art. 278), evadarea (art. 285), înlesnirea evadării (art. 286), nerespectarea hotărârilor judecătorești (art. 287), neexecutarea sancțiunilor penale (art. 288).

Cu privire la infracțiunea de **ultraj judiciar** (art. 279) a fost efectuată o analiză a evoluției conceptului (așa cum era reglementat în Codurile penale din 1864, 1936, 1969), a aspectelor de continuitate și discontinuitate, cu menționarea elementelor de noutate față de legislația anterioară.

Elaborând conceptul infracțiunii de ultraj judiciar, legiuitorul creează o infracțiune unică prin procedeul absorbției unei infracțiuni și a unor elemente supraordonate legate de latura subiectivă a infracțiunii absorbante, respectiv un scop special dar și elemente cu privire la calitatea subiectului pasiv și atribuțiile acestuia, aspecte ce imprimă întregului infracțional un pericol social ridicat.

Rezultă că elementele legate de scopul special și de calitatea subiectului pasiv, străine de conținutul infracțiunii absorbite, completează conținutul acesteia, realizându-se astfel un conținut amplificat al infracțiunii absorbante. Elementele adăugate infracțiunii absorbite nu au o relevanță penală proprie și nu pot constitui conținutul unei infracțiuni.

Reunirea, prin voința legiuitorului, în conținutul unei singure infracțiuni atât a infracțiunii absorbite cât și a elementelor supraordonate, face ca infracțiunea absorbită să-și piardă propria individualitate, astfel încât se realizează o infracțiune complexă - unitate legală de infracțiune.

De regulă, norma de incriminare ce consacră infracțiunea complexă, nominalizează fapta absorbită. Ultrajul judiciar utilizează această modalitate doar în ceea ce privește crearea variantei de bază și a variantei asimilate având ca subiect pasiv avocatul.

Variantele asimilate prevăzute în alin. (2)-(4) sunt o excepție în acest sens întrucât au un conținut deschis, putând fi completat, ipotetic, cu oricare faptă prevăzută de legea penală ce este îndreptată împotriva subiectului pasiv sau a bunurilor acestuia. Este, așadar, o normă cu un conținut special, a cărei tehnică de redactare juridică este una *sui generis*.

În conținutul tezei a fost argumentată opinia potrivit căreia incriminarea din art. 279 C. pen. are un caracter *sui generis* ce o distinge de alte norme penale de trimitere sau norme penale în alb existente în legislația noastră de până acum, fiind mai apropiată de norma în alb, având însă corespondențe și cu norma de referire sub aspectul normei completatoare care provine dintr-o normă cu aceeași forță juridică. Apreciem că incriminarea este mai aproape de norma cadru, cât privește variantele asimilate ce se pot comite prin „săvârșirea unei infracțiuni”. Având însă în vedere consacrarea dată în doctrină acestor categorii juridice, pentru a reține nota distinctivă a incriminării analizate a fost denumită **normă penală divizată, sui generis**.

Legiuitorul a creat o normă penală divizată asemănătoare, prevăzută în art. 274 din C. pen. – „răzbunarea pentru ajutorul dat justiției”.

Noua incriminare a **încălării solemnității ședinței - infracțiune de audiență**, prevăzută de art. 278 din C. pen. și infracțiunea de purtare abuzivă, prev. de art. 296 din noul C. pen., se pot comite în concurs ideal de către o persoană aflată în exercitarea atribuțiilor de serviciu (exceptând judecătorul) dacă întrebuițează expresii jignitoare față de o persoană, de natură să perturbe activitatea instanței de judecată. Apreciem că cele două calificări nu sunt redundante, putând fi reținute în concurs ideal. Infracțiunea de purtare abuzivă conține fapta de întrebuițare a expresiilor jignitoare față de o persoană de către o cel aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu, însă omite un element esențial al infracțiunii de încălcarea solemnității ședinței – expresiile jignitoare să fie de natură a perturba activitatea instanței. Dacă s-ar da eficiență juridică doar faptei de purtare abuzivă, ar rămâne nesancționată și cea de-a doua urmare a faptei comise, respectiv starea de pericol pentru activitatea de înfăptuire a justiției. Considerăm că nu se poate reține că este vorba de o subsidiaritate tacită a normelor în concurs întrucât acestea nu au

aceiași domeniu de reglementare iar prin acțiunea comisă, datorită împrejurărilor în care a avut loc și urmărilor produse s-au realizat elementele a două infracțiuni în concurs ideal, astfel cum prevede art. 38 alin. (2) din C. pen.

Corpul avocaților și-a pus întrebarea dacă incriminarea din art. 278 era necesară, dacă faptele descrise au „gradul de severitate suficient pentru a intra în sfera ilicitului penal”. S-a invocat faptul că sancționarea avocatului cu amenda judiciară este îndestulătoare pentru a se asigura un proces echitabil, astfel că, avocatul ar trebui exceptat de la incidența normei penale. Considerăm că legiuitorul nu a înțeles să excepteze pe vreunul dintre participanții la procedura judiciară, norma de incriminare fiind formulată în termeni generali, fără derogări sau excepții.¹⁸

Desfășurarea normală a ședinței de judecată, menținerea solemnității acesteia, respectul pe care trebuie să îl manifeste cei care sunt antrenați sau asistă la o procedură judiciară se realizează atunci când toate persoanele au această conduită. Nu se poate spune că avocatul poate să folosească cuvinte sau gesturi jignitoare sau obscene și să se mențină în continuare caracterul solemn al ședinței.

În cazul infracțiunii de încălcarea solemnității ședinței (art. 278), analizând normele ce reglementează infracțiunile de audiență în C. pr. pen. (art. 360) și C. pr. civ. (art. 218), am constatat o necorelare a normelor procesual civile cu dispozițiile din legea procesual penală ce prevede condițiile în care se poate dispune **reținerea** unei persoane.

Avându-se în vedere că infracțiunea se comite în timpul desfășurării activității instanței, în conformitate cu art. 360 din Codul de procedură penală, fapta este o infracțiune de audiență, astfel încât constatarea ei se va face potrivit regulilor speciale prevăzute de acest text de lege.

În acest sens, președintele completului de judecată va constata fapta, îl va identifica pe făptuitor consemnând toate acestea în încheierea de ședință ce se trimite procurorului competent. În cazul în care procurorul participă la judecată, acesta poate declara că începe urmărirea penală, pune în mișcare acțiunea penală și îl poate reține pe suspect sau pe inculpat.

Sub aspectul luării măsurii preventive a reținerii față de subiectul activ al infracțiunii, noul Cod de procedură penală dă eficiență separării funcțiilor judiciare și exercitării acestora pe parcursul procesului penal dar și respectării

¹⁸ Relevante cu privire la excepțiile de la aplicarea unei dispoziții legale, ce au valabilitate și cu privire la situația invocată de către corpul avocaților, sunt dezbaterile parlamentare ce au avut loc cu ocazia adoptării Codului penal din 1936. În acest sens, cu privire la infracțiunea de favorizare (art. 284) s-a propus ca avocatul să fie exceptat de la incidența normei penale, motivat de faptul că își apără clientul. Propunerea nu a fost acceptată întrucât avocatul nu poate să înfăptuiască decât acele acte permise de lege, iar admiterea acestui privilegiu „poate să ducă la foarte periculoase consecințe”. A se vedea în acest sens, Codul penal Carol al II-lea, Adnotat, vol. II, Partea specială, p. 209-210.

dreptului la apărare al persoanei acuzate de infracțiune și a unei eventuale cauze de incompatibilitate a judecătorului sau procurorului ce pot avea calitatea de subiecți pasivi ai infracțiunii comise.

Codul de procedură civilă prevede, în art. 218, măsurile ce se dispun de către președintele completului în cazul săvârșirii unei infracțiuni de audiență. Astfel, dacă în cursul ședinței se săvârșește o infracțiune, președintele constată fapta și îl identifică pe făptuitor. Procesul-verbal întocmit se trimite procurorului. Instanța poate, în condițiile legii penale, să dispună și **reținerea făptuitorului.**”

Constatăm o necorelare a dispozițiilor din legea procesual civilă cu prevederile legale ce permit luarea măsurii reținerii față de o persoană ce comite o infracțiune de audiență.

Astfel, potrivit art. 203 alin. (1) C. pr. pen. măsura preventivă prevăzută la art. 202 alin. (4) lit. a) – reținerea - poate fi luată față de suspect sau inculpat de către organul de cercetare penală sau de către procuror, numai în cursul urmăririi penale.

Așa cum s-a arătat anterior, măsura reținerii suspectului sau a inculpatului, în cazul în care se constată o infracțiune de audiență în cursul unei proceduri desfășurate în fața judecătorului sau a instanței într-un proces penal, se poate dispune numai de către procuror, după ce a fost începută urmărirea penală ori a fost pusă în mișcare acțiunea penală (art. 360 C. pr. pen.)

Întrucât instanța (civilă sau penală) nu are atribuții în ceea ce privește începerea urmăririi penale sau a punerii în mișcare a acțiunii penale, dispozițiile art. 203 alin. (1) C. pr. pen. nu au dat în competența instanței luarea măsurii reținerii. Față de aceste considerații, apreciem că dispozițiile art. 218 alin. (2) din C. pr. civ., potrivit cărora „instanța poate, în condițiile legii penale, să dispună și reținerea făptuitorului” nu sunt în concordanță cu normele procesual penale, instanța civilă neavând competența reținerii subiectului activ al infracțiunii.

Instanța civilă, după ce constată împrejurările în care s-a comis acțiunea ce ar putea intra în conținutul infracțiunii de încălcare a solemnității ședinței, îl identifică pe făptuitor, întocmește procesul-verbal, care este de fapt, încheierea de ședință și poate solicita organelor de poliție să îl conducă pe acesta în fața procurorului căruia i se trimite și încheierea de ședință sau dacă întocmirea acesteia necesită mai mult timp, doar un proces-verbal cu cele constatate.

Față de aceste considerente, propunem, **de lege ferenda**, ca dispozițiile alin. (2) al art. 218 din C. pr. civ. să aibă următorul conținut: „**instanța sau judecătorul dispune ca organele de poliție să-l conducă pe făptuitor în fața**

organelor de urmărire penală competente cărora li se va înainta și procesul-verbal întocmit în condițiile alin. (1).”

Cât privește **infracțiunea de evadare (art. 285)**, am considerat că o problemă aparte o poate pune **măsura preventivă a arestului la domiciliu**. Având în vedere modul în care este formulată incriminarea evadării, se poate ivi justificat interogația dacă un inculpat arestat la domiciliu poate comite această infracțiune.

Verificând legislația altor țări, se constată preocuparea legiuitorilor pentru **lex certa**, în **Codul penal italian** fiind menționat în mod expres, în art. 385 alin. (3)¹⁹, că dispozițiile privind evadarea se aplică și față de persoana aflată în arest la domiciliu. În textul de lege menționat se face precizarea că evadarea se comite de către cel aflat în stare de arest la domiciliu **prin îndepărtarea de domiciliu sau de alt loc proprietate personală**.

Având în vedere modul în care este formulată dispoziția ce incriminează evadarea în art. 285 din C. pen., reținând că legiuitorul a menționat în mod expres, în alin. (3), două variante asimilate ale evadării, incidente pentru persoanele care nu se află sub pază permanentă, considerăm că doar o interpretare strictă a textului de lege este conformă principiului legalității. În acest sens, opinăm pentru nereținerea calității de subiect activ al infracțiunii de evadare a inculpatului aflat în arest la domiciliu.

Dacă ar fi intenționat includerea în tipicitate și a situației în care o persoană nu respectă obligația de a nu părăsi imobilul în care locuiește, atunci când față de aceasta s-a dispus măsura preventivă a arestului la domiciliu, legiuitorul ar fi trebuit să prevadă în mod expres această variantă de comitere.

În plus, așa cum rezultă din dispozițiile legale ce reglementează arestul la domiciliu (art. 218 - 222 C. pr. pen.), legiuitorul procesual penal a fost preocupat de stabilirea obligațiilor pe care trebuie să le respecte inculpatul, de posibilitatea ca acesta să părăsească imobilul în care locuiește, situațiile concrete în care poate avea acest drept, precum și de sancțiunile ce intervin în cazul nerespectării obligațiilor. Astfel, în conformitate cu art. 221 alin. (11) C. pr. pen., încălcarea cu rea-credință a măsurii arestului la domiciliu sau a obligațiilor dispuse ori existența unei suspiciuni rezonabile cu privire la

¹⁹ Art. 385 din C. pen. italian, având denumirea marginală –**evadarea**- are următorul conținut juridic: „Cel care, fiind arestat legal sau deținut pentru o infracțiune, evadează, este pedepsit cu închisoare de la 6 luni la 1 an. Pedepsa este închisoarea de la 1 la 3 ani dacă vinovatul comite fapta folosind violența sau amenințarea persoanelor sau prin efracție; pedeapsa este de la 3 la 5 ani dacă violența sau amenințarea este comisă cu arme sau de mai multe persoane împreună. Dispozițiile precedente se aplică și persoanei care, fiind în stare de arest la domiciliu sau în alt loc proprietate personală sau într-un loc public de tratament sau de asistență, se îndepărtează de acesta, precum și condamnatului căruia i s-a permis să lucreze în afara penitenciarului.”

comiterea cu intenție a unei noi infracțiuni pot duce la înlocuirea arestului la domiciliu cu măsura arestării preventive.

Considerăm că în situația în care ar fi intenționat să includă starea de arest la domiciliu printre situațiile premisă în care se poate comite infracțiunea de evadare, legiuitorul ar fi trebuit să-l avertizeze pe inculpat că poate comite și infracțiunea de evadare.

De altfel, apreciem că mențiunea din art. 218 alin. (3) C. pr. pen. potrivit căreia măsura arestului la domiciliu nu poate fi dispusă „cu privire la inculpatul care a fost anterior condamnat definitiv pentru infracțiunea de evadare” nu este în concordanță cu norma substanțială ce incriminează evadarea sub aspectele invocate anterior cu privire la neprevăderea acestei variante de comitere a faptei.

Este adevărat că o normă procesuală asemănătoare este prezentă în Codul de procedură penală italian, în art. 284 alin. (5-bis)²⁰, însă, așa cum s-a arătat, potrivit legislației italiene și un inculpat arestat la domiciliu poate comite infracțiunea de evadare, astfel încât este justificată interdicția acordării acestui beneficiu dacă acesta a comis o infracțiune de evadare cu 5 ani înainte de fapta pentru care este cercetat.

Avându-se în vedere importanța măsurii preventive a arestului la domiciliu pentru buna desfășurare a procesului penal, necesitatea ca această măsură să fie respectată de toți cei cărora li se aplică, dar și imperativul respectării principiului legalității incriminării, apreciem că, **de lege ferenda**, se impune să fie menționat printre subiecții activi ai infracțiunii și inculpatul aflat în stare de arest la domiciliu, prin includerea acestei variante asimilate alături de celelalte două, în alin. (3) al art. 285, cu următorul conținut: **„se consideră evadare și părăsirea imobilului în care locuiește, în alte condiții decât cele dispuse de către organele judiciare sau prevăzute de lege, de către un inculpat față de care s-a dispus măsura arestului la domiciliu”**.

Totodată, în C. pr. pen., în art. 221 alin. (4 și 11) ar trebui să se facă mențiunea aducerii la cunoștința inculpatului a obligațiilor ce-i revin, iar în cazul încălcării interdicției de a părăsi imobilul în care locuiește poate comite infracțiunea de evadare.

Cât privește infracțiunea de înlesnirea evadării (art. 286) săvârșită prin violențe, arme, substanțe narcotice sau paralizante, având în vedere legătura ce trebuie să existe între infracțiunea de evadare și cea de înlesnirea evadării, se poate reține, fie că legiuitorul a intenționat să sancționeze mai aspru fapta celui care înlesnește evadarea prin folosirea unor mijloace neprevăzute în mod expres în cazul evadării (substanțe narcotice sau paralizante), fie este vorba de o necorelare a celor două incriminări. Oricare ar

²⁰ Disponibil pe site-ul <http://www.altalex.com/index.php?idnot=36788>

fi modalitatea și mijloacele de comitere a înlesnirii evadării în această variantă, fapta mai gravă se va reține doar dacă autorul înlesnirii a cunoscut sau acceptat folosirea mijloacelor sau instrumentelor respective la comiterea evadării.

Considerăm că formularea normei legale trebuia să reflecte actul de înlesnire comis de către autorul infracțiunii prev. de art. 286 prin raportare la fapta acestuia și nu la fapta autorului evadării. Altfel spus, norma legală trebuia să se refere la înlesnirea evadării, de pildă, prin „procurarea de substanțe narcotice sau paralizante”, ceea ce ar fi impus concluzia că subiectul activ al infracțiunii de înlesnire a comis aceste acte și nu „înlesnirea evadării săvârșită prin folosire de substanțe narcotice sau paralizante”, ceea ce duce la concluzia, exprimată deja în doctrină, că autorul înlesnirii poate să nu aibă o contribuție directă la această procurare de substanțe narcotice, însă va răspunde pentru fapta mai gravă dacă a cunoscut sau acceptat comiterea faptei în aceste circumstanțe.

Deși legiuitorul român a făcut din complicitatea la evadare o infracțiune autonomă, constatăm că, în substanța ei, incriminarea din art. 286 face din subiectul activ al înlesnirii evadării un participant la infracțiunea de evadare.

Apreciem că o formulare corespunzătoare a infracțiunii de înlesnirea evadării se regăsește în art. 434-32 din C. pen. francez ce pedepsește fapta oricărei persoane prin care se procură unui deținut mijloace de a se sustrage gărzii la care a fost supus. Fapta este considerată mai gravă dacă contribuția astfel adusă este însoțită de violență, efracție sau corupție. Dacă această contribuție constă din furnizarea sau utilizarea unei arme sau a unei substanțe explozive, incendiare sau toxice, infracțiunea se pedepsește cu șapte ani închisoare și cu amenda de 100.000 euro. Rezultă din această prevedere a C. pen. francez că se incriminează în mod distinct fapta celui care înlesnește evadarea și nu doar ca o formă de participație la evadare.

În același sens sunt și dispozițiile art. 386 din C. pen. italian ce incriminează „Pregătirea evadării”.²¹ Legiuitorul italian a prevăzut ca infracțiune autonomă acte de complicitate comise prin pregătirea sau facilitarea evadării însă, spre deosebire de legiuitorul român, a menționat în

²¹ Art. 386 din C. pen. italian- **Pregătirea evadării**: „Cel care pregătește sau facilitează evadarea unei persoane arestată legal sau reținută pentru o infracțiune (art. 390, 391), este pedepsit cu închisoare de la 6 luni la 5 ani. Se aplică închisoarea de la 3 la 10 ani dacă fapta este comisă în favoarea unui condamnat la detențiune pe viață. Pedepsa este mărită (art. 64) dacă vinovatul, pentru a comite fapta, folosește unul din mijloacele prevăzute la primul alineat al art. precedent (este vorba de alin. 1 al art. 385 ce reglementează evadarea comisă prin violență, amenințare, prin efracție, prin folosire de arme sau de mai multe persoane împreună- n.n. M.O.) . Pedepsa este micșorată (art. 65) dacă: 1) vinovatul este rudă apropiată (art. 307/4); 2) vinovatul, în termen de 3 luni de la evadare, pregătește capturarea evadatului sau predarea acestuia autorităților (art. 390, 391). Condamnarea implică în orice caz interdicția de a deține o funcție publică.”

mod expres că fapta este mai gravă atunci când subiectul activ (al faptei de pregătirea evadării) folosește unul dintre următoarele mijloace: violență, amenințare, efracție, arme ori pregătește sau facilitează evadarea mai multor persoane împreună.

Apreciem că autorul înlesnirii evadării trebuie să răspundă pentru circumstanțele de agravare a faptei de evadare ce i se pot imputa în mod direct, pentru folosirea unor mijloace sau instrumente pe care le-a procurat sau le-a pus la dispoziție, iar nu ca efect al conduitei autorului evadării.

Așa cum s-a arătat la evoluția legislativă a înlesnirii evadării, infracțiunea a fost prevăzută în Codul penal într-o anumită perioadă istorică, deși autorul evadării nu se pedepsea. S-a considerat că este gravă și nejustificată înlesnirea evadării, mai mult decât evadarea în sine.

Constatăm, totodată, că înlesnirea evadării în noul cod, atunci când se comite în varianta agravată prev. de alin. (2) lit. a) și b) este mai aspru sancționată (pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani) decât evadarea comisă în aceleași condiții (pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani). De remarcat, totodată, că legea penală anterioară sancționa cu aceeași pedeapsă varianta agravată a înlesnirii evadării (art. 270 alin. 2) și evadarea săvârșită prin folosire de violențe, arme sau de alte instrumente ori de către două sau mai multe persoane împreună (pedeapsa era închisoarea de la 2 la 8 ani).

În condițiile în care nu autorul înlesnirii evadării este cel care a procurat sau folosit mijloacele sau instrumentele care imprimă faptei un caracter mai grav, considerăm că simpla cunoaștere a acestor circumstanțe de comitere nu justifică agravarea pedepsei față de autorul evadării, în condițiile în care actul de înlesnire a evadării în sine, dacă ar fi considerat un act de complicitate, nu ar presupune o pedeapsă mai aspră decât cea a autorului.

Cât privește legea română, apreciem că vor putea exista interpretări diferite cu privire la încadrarea juridică a faptei pe care o analizăm în complicitate la evadare sau autorat la infracțiunea prev. de art. 286 din C. pen. determinate de această redactare a normei penale.

Propunem, față de aceste considerente, *de lege ferenda*, ca formularea normei penale din art. 286 alin. să aibă următorul conținut: „înlesnirea evadării constând în folosirea de violențe sau arme ori procurarea de substanțe narcotice sau paralizante.”

Capitolul IV, intitulat „**Alte infracțiuni contra înfăptuirii justiției**” a fost structurat pe două părți.

În conținutul primei părți sunt incluse asistența și reprezentarea neloyală (art. 284), răzbunarea pentru ajutorul dat justiției (art. 274), supunerea la rele tratamente (art. 281), tortura (art. 282), presiuni asupra justiției (art. 276).

Asistența și reprezentarea neloială - „trădare” realizată de către avocat ori reprezentant într-o procedură judiciară sau notarială – este prevăzută pentru prima dată în legislația noastră în art. 284 din C. pen.

Codurile penale ale unor țări din Europa cuprind incriminări cu privire la neloialitatea profesională a avocatului, reprezentantului, consultantului tehnic ori asistentului în probleme juridice, neloialitate ce se consideră că afectează în mod esențial dreptul la apărare al persoanelor și, implicit, administrarea justiției. În acest sens sunt reglementările din Codul penal italian (art. 380 și art. 381), Codul penal spaniol (art. 467), Codul penal german (§ 356) și Codul penal portughez (art. 370).

Conduitele incriminate în legislațiile menționate sunt în legătură cu asistența, reprezentarea sau apărarea, în aceeași cauză, a unor persoane cu interese contrare, fie ca o încălcare a loialității profesionale, fie printr-o înțelegere cu partea adversă. Faptele sunt numite „apărare sau consultanță neloială” (Codul penal italian), „apărarea intereselor contrare” (Codul penal spaniol), „neloialitatea avocaților sau împuterniciților” (Codul penal portughez). Codul penal german a numit fapta avocatului sau asistentului în probleme juridice, de a acționa, în înțelegere cu partea adversă în dezavantajul părții pe care o reprezintă, „trădarea părților”.

Doctrina spaniolă a reținut că avocatul și reprezentantul au calitatea de a interveni în procedurile judiciare și, deși nu sunt funcționari publici, prin poziția lor specială pot afecta funcționarea justiției „din afară”, prin lezarea drepturilor judiciare ale particularului.²²

Ceea ce vizează domeniul legal protejat prin incriminările din legislațiile statelor europene este dreptul la apărare al persoanei care ar putea fi sau este implicată într-o procedură judiciară.

În acest sens, în doctrina spaniolă s-a susținut că avocatul este angajat pentru a sta alături de client în disputa juridică, pentru a obține un rezultat favorabil, avocatul fiind, cu alte cuvinte, „arma juridică” a clientului său. În plus, s-a arătat că nimeni cu ar angaja un avocat a cărui „libertate și independență îl vor face să piardă litigiul sau să devină acuzatorul său.” Loialitatea față de client este un bun juridic protejat penal, astfel încât Codul penal incriminează dubla apărare sau lipsa de loialitate profesională.²³

Legiuitorul român a incriminat „asistența și reprezentarea neloială” pornind de la reglementările din țările europene, dând tipicității faptei un domeniu mai restrâns prin impunerea condiției ca neloialitatea profesională a avocatului sau reprezentantului să fie „rodul” unei „înțelegeri frauduloase” cu

²² Pedro R. Lopez, op. cit., p. 284-285.

²³ Idem, p. 285.

partea cu interese contrare ori cu un terț interesat de soluția ce se va pronunța în cauză.

În expunerea de motive la noul Cod penal, legiuitorul a justificat această nouă incriminare prin necesitatea sancționării fraudelor judiciare provocate cu intenție de către cei chemați să apere sau să reprezinte interesele unei persoane în cadrul unei proceduri judiciare sau notariale. Sunt avute în vedere înțelegerile oculte pe care avocații și reprezentanții le pot realiza cu adversarii celor pe care îi asistă sau reprezintă în cadrul procedurilor menționate, putând fi grav și, uneori, iremediabil, afectate interesele acestor persoane.

Anterior intrării în vigoare a noului Cod penal, în legislația noastră nu era prevăzută o incriminare asemănătoare. Nu era sancționată potrivit legii penale conduita neloială a avocatului față de clientul său, o asemenea faptă putând, eventual, angaja răspunderea disciplinară sau patrimonială în baza reținerii unei culpe profesionale.

În redactarea actuală a art. 284 ce reglementează **asistența și reprezentarea neloială**, mediatorul nu poate fi sancționat în cazul în care acționează, în înțelegere frauduloasă cu una dintre părți pentru prejudicierea persoanei cu interese contrare. Prin această acțiune ar fi vătămate, în principal interesele justiției iar în subsidiar interesele particularului în defavoarea căruia s-a acționat.

Considerăm că mediatorul și procedura de mediere ar trebui incluse în domeniul de protecție al dispozițiilor art. 284 pentru următoarele considerente:

- procedura de mediere se poate finaliza cu o înțelegere a părților aflate în conflict, situație în care se poate redacta un acord scris, care va cuprinde toate clauzele consimțite de acestea și care are valoarea unui înscris sub semnătură privată (art. 58 alin. 1);

- mediatorul cunoaște toate aspectele litigiului dintre părți, are acces la informațiile confidențiale ale acestora;

- mediatorul are interdicția de a asista sau reprezenta părțile într-o procedură judiciară sau arbitrală însă, în cazul în care prejudicierea se produce chiar în procedura de mediere care se finalizează cu stingerea litigiului dintre părți, drepturile uneia dintre persoane pot fi iremediabil afectate;

- avocatul sau reprezentantul pot să intervină în procedura medierii, potrivit art. 52 din Legea nr. 192/2006, chiar și în situația în care nu există declanșată o procedură judiciară, astfel încât ar putea fi create premisele comiterii infracțiunii de asistență și reprezentare neloială.

Față de aceste aspecte, apreciem, **de lege ferenda**, că se impune completarea dispoziției de incriminare din art. 284, cu alin. (3) care să aibă

următorul conținut: „**cu aceeași pedeapsă se sancționează mediatorul care vatămă interesele unei persoane în procedura de mediere, în înțelegere cu o persoană cu interese contrare.**”

Cu privire la această infracțiune, trebuie reținut că legiuitorul a sancționat cu aceeași pedeapsă o infracțiune de rezultat și o infracțiune de pericol abstract, punând pe același plan fapte ce nu au același grad de pericol social. În cazul în care înțelegerea frauduloasă dintre avocat sau reprezentant și partea cu interese contrare nu produce vătămarea prevăzută în alin. (1), fapta nu constituie infracțiune. Cu toate acestea, înțelegerea frauduloasă dintre subiectul activ și terțul interesat în cauză va fi considerată infracțiune fără să cauzeze o vătămare (alin. 2).

Această modalitate de formulare a tipicității lasă în afara domeniului penal o faptă ce este la fel de gravă, aceea a înțelegerii frauduloase dintre avocat sau reprezentant și partea cu interese contrare.

Considerăm, *de lege ferenda*, că se impune ca și înțelegerea dintre subiectul activ și terțul interesat de soluția ce se va pronunța în cauză să fie sancționată dacă a cauzat o vătămare. În acest sens, alin. (2) ar trebui modificat: „**cu aceeași pedeapsă se sancționează fapta avocatului sau reprezentantului care, în înțelegere cu un terț interesat, vatămă interesele clientului sau ale persoanei reprezentate într-o procedură judiciară, notarială sau în procedura de mediere.**”

Partea a II-a a Capitolului IV a fost dedicată concursului de norme penale în cazul infracțiunilor contra înfăptuirii justiției.

Analiza infracțiunilor contra înfăptuirii justiției a relevat existența mai multor norme ce incriminează, pe lângă infracțiunea de favorizare, aspecte particulare ale acestei infracțiuni. În acest sens, ar putea fi menționate inducerea în eroare a organelor judiciare (art. 268), obstrucționarea justiției (art. 271), mărturia mincinoasă (art. 273), influențarea declarațiilor (art. 272), compromiterea intereselor justiției (art. 277), neexecutarea sancțiunilor penale (art. 288), înlesnirea evadării (art. 286). În acest sens, s-a problema modului de soluționare a unui eventual concurs de norme penale, aspecte concretizate în analiza efectuată pe baza principiilor consacrate în doctrină, în condițiile în care Codul penal nu a prevăzut, asemănător altor legislații, principii pentru rezolvarea concursului de calificări.

Concurs de texte, concurs de norme penale, concurs de calificări, concurs de legi penale sau concurs aparent de infracțiuni – sunt denumiri pe care doctrina le folosește pentru a exprima, în esență, aceeași situație juridică a **pluralității aparente** de infracțiuni.

Conceptul de pluralitate aparentă de infracțiuni a fost definit ca reprezentând situația când unei unități reale (unui fapt unic) se pare că îi

corespunde o pluralitate de atingeri aduse legii penale. În realitate, deși există numai conținutul unei singure infracțiuni, „avem o aparență de pluralitate din cauză că faptul, în chipul în care s-a săvârșit, vine în contradicție cu mai multe dispoziții din legea penală, nu fiindcă ar fi avut mai multe urmări, ci fiindcă legea conține mai multe norme, cu privire la aceeași activitate ilicită.”²⁴

Atunci când o infracțiune concretă poate fi calificată în baza mai multor texte de lege active în același timp, fără să fie incidente dispozițiile cu privire la concursul real sau ideal de infracțiuni, este vorba de un concurs de norme penale ce trebuie rezolvat prin aplicarea doar a uneia dintre dispozițiile legale, ce corespunde cel mai bine caracterizării faptei comise.

Codul penal român nu conține, în partea generală, dispoziții cu privire la principiile sau criteriile pe baza cărora se rezolvă conflictul de norme penale.

Cât privește doctrina, concursul de norme penale este tratat în cadrul unității de infracțiune (Vintilă Dongoroz, George Antoniu)²⁵, odată cu problematica pluralității de infracțiuni (T. Pop, M. Basarab, V. Păvăleanu), în cadrul abordării aplicării legii penale în timp (V. Dobrinouiu)²⁶ sau al clasificării normelor penale.²⁷ S-a apreciat, de asemenea, că aspectele legate de concursul de norme penale ar putea fi tratate în capitolul privind teoria normei penale.²⁸

Vom reține denumirea de **concurș de norme penale**, în sensul de normă de incriminare, întrucât considerăm că reflectă adecvat situația pluralității aparente de infracțiuni, în conflict fiind dispozițiile de incriminare iar nu legile penale.

Concurșul de norme penale sau de texte a fost definit în doctrină²⁹ ca fiind „acea situație în care legiuitorul incriminează anumite fapte atât în codul penal, cât și în legile speciale cu incriminări și pedepse, ori în mai multe dispoziții din Codul penal sau din legile speciale cu incriminări și pedepse.”

În cazul concursului de norme penale nu sunt incidente dispozițiile cu privire la concursul formal (ideal) de infracțiuni (prevăzut în art. 38 alin. 2 din C. pen.) întrucât în această din urmă situație acțiunea sau inacțiunea, din cauza împrejurărilor în care a avut loc sau urmărilor pe care le-a produs, realizează conținutul mai multor infracțiuni. Concurșul ideal sancționează pluralitatea

²⁴ V. Dongoroz, *Drept Penal (reeditarea ediției din 1939)*, Asociația Română de Științe Penale, București, 2000, p. 269.

²⁵ V. Dongoroz, op. cit., (reeditare), 2000, p. 269-270; G. Antoniu, *Reforma penală și unele aspecte critice ale legislației penale în vigoare. Examen critic al unor dispoziții din Codul penal. Partea generală*, în *Reforma legislației penale* de G. Antoniu (coordonator), E. Dobrescu, T. Dianu, Gh. Stroe, T. Avrigeanu, Editura Academiei Române, București, 2003, p. 117-123.

²⁶ V. Dobrinouiu, ș. a., *Drept penal. Partea generală*, Editura Didactică și Pedagogică, R. A., București, 1992.

²⁷ M. Zolyneak, *Drept penal. Partea generală*, vol. I, Editura Fundației Chemarea, Iași, 1994, p. 51.

²⁸ G. Antoniu, op. cit., 2003, p. 117.

²⁹ C. Duvac, *Concurșul de norme penale (Concurș de texte). Reflecții*, R.D.P., 2/2009, p. 61-95.

reală de infracțiuni, iar nu pluralitatea aparentă ce se ivește atunci când mai multe dispoziții de incriminare intră în conflict, deși este vorba de o singură infracțiune.

În aceste condiții, se pune problema principiilor sau a criteriilor pe baza cărora trebuie soluționat concursul de norme penale, astfel încât să fie aleasă norma ce corespunde mai bine activității infracționale concrete și evitării ca o persoană să răspundă de două ori pentru aceeași faptă (*non bis in idem*).

Două dintre codurile penale europene reglementează în mod expres regulile potrivit cărora se stabilește legea aplicabilă în caz de concurs de norme penale.

Codul penal spaniol prevede în art. 8 dispoziția potrivit căreia faptele susceptibile de a fi calificate în baza a două sau mai multe prevederi ale codului și necuprinse în art. 73 - 77, se vor pedepsi respectând următoarele reguli:

- prevederea specială se va aplica, de preferință, sub aspect general;
- prevederea subsidiară se va aplica numai în cazul în care prevederea principală este imperfectă, această subsidiaritate fiind fie declarată în mod expres, fie aceasta se deduce în mod tacit;
- prevederea penală mai amplă sau mai complexă le va absorbi pe acelea care pedepsesc infracțiuni conținute în aceasta;
- în cazul imperfecțiunii criteriilor anterioare, prevederea penală mai gravă le va exclude pe cele care pedepsesc fapta cu o pedeapsă mai mică.

Codul penal italian reglementează în art. 15 principiul specialității sub denumirea „Domeniul reglementat de mai multe legi penale sau de mai multe prevederi ale aceleși legi penale”. Potrivit acestui principiu, când mai multe legi penale sau mai multe prevederi ale aceleși legi penale reglementează același domeniu, legea sau prevederea legală specială este derogatorie față de legea sau prevederea legală generală, exceptând cazul în care se prevede altfel.

Cu privire la modul în care este tratat principiul specialității de către autorii italieni, s-a spus că aceștia fac deosebire atunci când este vorba de specialitate unilaterală, când una dintre legi, cea specială prezintă toate trăsăturile normei generale și, totodată, ceva în plus față de aceasta.³⁰

Doctrina din țara noastră a consacrat mai multe reguli pe baza cărora se poate rezolva concursul de norme penale: **principiul specialității** (*lex specialis derogat generali, generi per speciem derogatur*); **principiul subsidiarității** (*lex primaria derogat lex subsidiariae*), **principiul consumpțiunii** sau al absorbției (*lex consumens derogat lex consumptae*), **principiul alternativității**.³¹

³⁰ G. Antoniu, *Unitatea de infracțiune. Contribuții*, în „Revista de drept penal” nr. 3/1999, p. 38.

³¹ Pentru detalii cu privire la modul în care sunt tratate aceste principii de către doctrina din țara noastră trimitem la următoarele lucrări: C. Duvac, *Pluralitatea aparentă de infracțiuni*, Editura

De asemenea, a fost propusă și o altă rezolvare prin distincția ce se face între **calificări alternative, incompatibile, redundante și echivalente**.³²

Principiul subsidiarității există atunci când dispozițiile concurente prevăd variațiuni ale aceluiași fapt; în acest caz, forma tipică se va considera ca principală, iar celelalte subsidiare.³³

Cu privire la acest principiu, în doctrină s-a susținut că subsidiaritatea este expresă atunci când legiuitorul prevede aplicarea normei care sancționează mai aspru fapta prin folosirea sintagmei: „întrucât faptul nu constituie o infracțiune mai gravă” sau „dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă”.

S-a susținut și existența unei subsidiarități tacite (implicite), situație în care se aplică norma de incriminare principală numai dacă nu-i poate fi substituit normei principale un alt text care să corespundă mai bine cazului concret care este supus evaluării.

Cât privește principiul subsidiarității exprese, legiuitorul a prevăzut în conținutul art. 288 alin. (1) din C. pen. ce incriminează neexecutarea sancțiunilor penale, că acest text de lege are caracter subsidiar dacă fapta concretă comisă nu constituie o infracțiune mai gravă.

Doctrina a apreciat că **principiul consumpționii** există atunci când între legile concurente se stabilește un raport special, în sensul că una dintre legi consumă, absoarbe, cuprinde în sine pe cealaltă sau celelalte norme.³⁴ În această situație, se va aplica textul care reglementează legea absorbantă întrucât aceasta consumă, absoarbe fapta mai puțin gravă.

Considerăm că ilustrarea principiului consumpționii în cazul infracțiunilor contra înfăptuirii justiției este dată de corelațiile ce pot exista între infracțiunea de favorizare, tănuire și nedenunțare sau omisiunea sesizării.

Având în vedere specificul elementului material al infracțiunii de favorizare raportat la cel al nedenunțării și omisiunii sesizării, considerăm, pentru argumentele ce vor arăta în continuare, că favorizarea absoarbe în mod natural omisiunea înștiințării organelor judiciare (art. 266 și 267) dacă s-a comis în condițiile următoare:

-făptuitorul a dat un ajutor efectiv, cert subiectului activ al infracțiunii nedenunțate în scopul împiedicării sau îngreunării cercetărilor într-o cauză

Universul Juridic, București, 2008; G. Antoniu, *Unitatea de infracțiune. Contribuții*, R.D.P., nr. 3/1999, p. 9-44; G. Antoniu, ș.a, *Reforma legislației penale*, Editura Academiei Române, București, 2003, , p. 117-123; C. Duvac, *Concursul de norme penale (Concurs de texte). Reflecții*, R.D.P., 2/2009, p. 61-95.

³² F. Streteanu, *Concursul de infracțiuni*, Editura Lumina Lex, București, 1999, p. 143-163.

³³ C. Duvac, op. cit., 2008, p. 84.

³⁴ C. Dvac, op. cit., 2008, p. 92.

penală, tragerii la răspundere penală, executării unei pedepse sau măsuri privative de libertate;

-activitatea tipică infracțiunii de favorizare este una corelativă faptei nedenumțate, prevăzute de legea penală; în acest sens, în doctrină³⁵ s-a susținut că „din moment ce imediat după săvârșirea unui omor, persoana în cauză comite acte de favorizare a autorului, acesteia nu i se mai poate imputa obligația de denunțare”;

-sub aspectul sancțiunii pentru nedenumțare și omisiunea sesizării, se constată că poate opera absorbția întrucât favorizarea (art. 269) este pedepsită cu închisoarea de la 1 la 5 ani sau cu amendă, peste limita maximă a sancțiunilor infracțiunilor absorbite;

-absorbția nedenumțării și omisiunii sesizării în infracțiunea de favorizare operează, așa cum s-a consacrat în doctrină, „prin firea lucrurilor”, în mod natural, neputându-se proceda la o sancționare a făptuitorului pentru două infracțiuni în concurs real sau ideal;

Considerăm că, pentru a se respecta dreptul persoanei de a nu se autoincrimina pentru infracțiunea de nedenumțare, ar trebui prevăzută o cauză de nepedepsire, cu valoare de principiu, alături de celelalte existente în noua lege penală.

Codul penal din 1936 prevedea, în art. 228, următoarele cauze de nepedepsire: „infractorul nu se pedepsește când se constată că este rudă sau legat prin o temeinică afecțiune de vreunul din acei care urmau să fie denunțați sau dacă denunțarea ar fi expus la un pericol ireparabil pe denunțator sau pe vreuna din persoanele prevăzute la art. 130, precum și atunci când din împrejurări ar rezulta că denunțarea nu mai era necesară”. Se constată că legiuitorul nu a mai preluat în legislația ce a urmat cauzele de nepedepsire cu privire la „expunerea la un pericol ireparabil” ori la situația în care denunțarea nu mai era necesară.

O dispoziție prin care se stabilește că este scutit de obligația de a înștiința autoritățile este prevăzută și în Codul penal italian în art. 365. Această normă penală incriminează fapta celui care, în practicarea unei profesii medicale a asistat cazuri care pot prezenta caracteristicile unui delict pentru care trebuie să raporteze din oficiu, însă omite sau întârzie să anunțe autoritatea indicată prin lege, situație în care este sancționat cu amendă.

Alin. (2) al art. 365 prevede că dispozițiile alin. (1) nu se aplică atunci când anunțarea autorităților ar expune persoana asistată la urmărire penală.

Din cele expuse rezultă următoarele aspecte :

-dacă făptuitorul comite doar omisiunea înștiințării organelor judiciare, fără să realizeze și vreuna dintre acțiunile tipice prevăzute de favorizare sau

³⁵ V. Dobrinoiu, N. Neagu, Drept penal, Partea Specială, op. cit., p. 527.

tăinuire, acesta nu va putea fi sancționat decât pentru infracțiunea comisă prin omisiunea (nedenunțare sau omisiunea sesizării) ;

-dacă s-au săvârșit și acte de favorizare la o faptă prevăzută de legea penală cu privire la care exista obligația de denunțare, se va reține numai infracțiunea de favorizare ce absoarbe în mod natural omisiunea denunțării ;

-făptuitorul care a săvârșit acțiuni tipice de tăinuire (art. 270) nu ar trebui să fie sancționat și pentru nedenunțarea faptei principale, întrucât ar însemna că este obligat să se autodenunțe.

Pentru toate aceste argumente, considerăm, **de lege ferenda**, că legiuitorul ar trebui să prevadă în mod expres dreptul de a nu se autoincrimina legat de infracțiunile de nedenunțare și omisiunea sesizării sub forma unei cauze de nepedepsire: „**nu se pedepsește persoana care prin denunțare s-ar autoincrimina sau când din împrejurări ar rezulta că denunțarea nu mai este necesară.**”

Principiului specialității este abordat de majoritatea autorilor din țara noastră care îl definesc pornind de la distincția dintre norma penală specială și norma generală, pe baza schemei logico - formale de origine aristotelică. Unii autori îl tratează sub denumirea de **calificări redundante**.³⁶

Potrivit doctrinei, principiul specialității devine incident cu privire la o lege generală (codul penal) și una specială, situație în care se aplică aceasta din urmă întrucât normele generale trebuie, întotdeauna, „să cedeze pasul celor speciale,”³⁷ dar este activ și în cazul normelor de incriminare din cuprinsul aceleiași legi.

Doctrina a susținut că în situația calificărilor redundante una dintre calificări acoperă exact faptele deja incluse într-o altă calificare, aceasta putând să apară în situația conflictului între o calificare generală și una specială ori atunci când o calificare se regăsește ca element sau ca circumstanță în structura altei calificări.³⁸

Stabilirea relației general – special trebuie să se facă pe baza elementelor celor două încriminări în concurs. „Dacă există o normă specială, care conține toate elementele normei generale, la care se adaugă altele, neprevăzute de aceasta, este vorba de concurs de calificări.”³⁹ „Dacă o normă care conține elemente în plus față de cealaltă omite însă unele dintre elementele acesteia, va exista un concurs ideal de infracțiuni deoarece ambele norme trebuie să primească aplicare pentru reprimarea acțiunii ilicite sub toate aspectele ei.”⁴⁰

³⁶ Idem, p. 152-162.

³⁷ V. Dongoroz, op. cit., (reeditare), 2000, p. 269.

³⁸ F. Streteanu, op. cit., 1999, p. 152-153.

³⁹ Idem, p. 153.

⁴⁰ Ibidem.

Relația normă generală – normă specială este ilustrată în cazul infracțiunilor contra înlăptuirii justiției de infracțiunea de favorizare și formele speciale ale acestei infracțiuni, cum sunt: inducerea în eroare a organelor judiciare (art. 268), obstrucționarea justiției (art. 271), mărturia mincinoasă (art. 273), influențarea declarațiilor (art. 272), compromiterea intereselor justiției (art. 277), înlesnirea evadării (art. 286).

Aceste norme pot reprezenta, în concret, forme speciale de ajutor dat unei persoane pentru a împiedica sau îngreuna cercetările într-o cauză penală, tragerea la răspundere penală, executarea unei pedepse ori măsuri privative de libertate. Atâta timp cât norma specială reglementează aceleași aspecte ca și norma generală, conținând și elemente în plus, va avea prioritate de aplicare, indiferent că sancțiunea pe care o prevede este mai mică decât cea stabilită de norma generală.

Sub acest aspect, constatăm o necorelare a acestor norme speciale cu infracțiunea de favorizare, unele dintre incriminările speciale, deși prevăd fapte cu un grad de pericol social asemănător cu cel al infracțiunii de favorizare, au limite de pedeapsă cu mult mai scăzute. Un exemplu în acest sens este infracțiunea de compromitere a intereselor justiției care prevede pedeapsa închisorii de la 3 luni la 2 ani sau amenda, deși, în concret, faptele ce se pot comite ar justifica sancțiuni la nivelul celor prevăzute pentru infracțiunea de favorizare (închisoarea de la unu la 5 ani sau amenda). Aceeași situație este și în cazul infracțiunilor de mărturie mincinoasă (sancționată cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau amenda) și obstrucționarea justiției (pentru care se prevede pedeapsa închisorii de la 3 luni la un an sau amenda).

Cercetarea efectuată cu privire la infracțiunile contra înlăptuirii justiției a relevat mijloacele pe care legiuitorul le-a considerat necesare pentru a proteja, sub sancțiunea legii penale, una dintre cele mai importante activități pentru o societate democratică.

În același timp, analiza comparativă a normelor de incriminare cu normele de drept procesual penal și cele de drept comparat a impus efectuarea unor propuneri *de lege ferenda*, elemente ce concură la caracterul de noutate al abordării efectuate în teza de doctorat.

Dintre acestea, considerăm că relevanță au cele referitoare a necesitatea prevederii în normele de drept procesual penal a situațiilor în care se interzice martorului, expertului ori interpretului să dezvăluie, fără drept, informații într-o cauză penală (art. 277 alin. 3 din C. pen.), menționarea în mod expres a principiului absorbției actelor de violență în conținutul infracțiunilor ce au ca element constitutiv astfel de fapte, prevederea ca infracțiune a autoînvinuirii mincinoase, precum și introducerea în domeniul protecției

penale a refuzului martorului de a se prezenta în fața organelor judiciare și de a da declarație.

Apreciem că organele judiciare au la dispoziție mai multe mijloace cu ajutorul cărora se va putea preveni ori sancționa încercările de influențare ori denaturare a cursului justiției.

BIBLIOGRAFIE

I. Tratate, cursuri, monografii (în ordinea alfabetică a autorilor)

A. Autori români:

Antoni George, *Infrațiuni prevăzute în legi speciale*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976.

Antoni George, *Vinovăția penală*, Editura Academiei Române, București, 1995.

Antoni George, *Tentativa*, Editura Societății tempus, București 1996.

Antoni George (coordonator), Dobrescu Emilian, Dianu Tiberiu, Stroe Gheorghe, Avrigan Tudor, *Reforma legislației penale*, Editura Academiei Române, București, 2003.

Antoni George (coordonator), Mitrache Constantin, Filipaș Avram, Stănoiu Rodica Mihaela, Ionescu Iosif, Molnar Ioan, Iliescu Nicoleta, Pașca Viorel, Basarab Matei, *Noul Cod penal comentat*, vol. I, (art. 1-56), Editura C.H. Beck, București, 2006.

Antoni George, Constantin Bulai (coordonatori), s.a., *Practică judiciară penală*, vol.III, Editura Academiei Române, București, 1992.

Antoni George (coordonator), Bulai Costică, Duvac Constantin, Griga Ioan, Ivan Gheorghe, Mitrache Constantin, Molnar Ioan, Pascu Ilie, Pașca Viorel, Predescu Ovidiu (autori), *Explicații preliminare ale noului Cod penal*, Vol. I, *Articolele 1-52*, Editura Universul Juridic, București, 2010.

Basarab Matei, *Drept penal, Partea generală*, Vol. I, Editura Lumina Lex, 1997.

Basarab Matei, *Drept penal, Partea generală*, Vol. I, Editura Lumina Lex, 2002.

Basarab, M., ș.a., *Codul penal comentat*, Vol.II, Partea Specială, Editura Hamangiu, 2008.

Bîrsan Corneliu, *Convenția europeană a drepturilor omului, Comentariu pe articole*, vol.I. Drepturi și libertăți, Editura All Beck, București, 2005.

Bogdan Camelia, *Spălarea banilor. Aspecte teoretice și de practică judiciară*, Editura Universul Juridic, București, 2010.

Bogdan Sergiu, Șerban Doris Alina, Zlati George, *Noul Cod penal, Partea specială, Analize, explicații, comentarii, Perspectiva Clujeană*, Editura Universul Juridic, București, 2014.

Boroi Alexandru, *Drept penal, Partea generală, Conform noului Cod penal*, Editura C.H.Beck, București, 2010.

Boroi Alexandru, *Drept penal, Partea generală, Conform noului Cod penal*, Editura C.H.Beck, București, 2014.

Bulai Costică, Bulai Bogdan, *Manual de Drept penal, Partea generală*, Editura Universul Juridic, București, 2007.

Butiuc Constantin, *Infrațiunea complexă*, Editura All Beck, București, 1999.

Ciobanu Viorel Mihai, Nicoale Marian (coordonatori), ș.a., *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat, Vol. I, art. 1-526*, Editura Universul Juridic, București, 2013.

Diaconescu Gheorghe, Duvac constantin, *Tratat de drept penal. Partea specială*, Editura C. H. Beck, București 2009.

Dima Traian, *Drept penal, partea generală*, ed. a II-a revăzută și adăugită, București, Editura Hamangiu, 2007.

Djuvara Mircea, *Teoria generală a dreptului (Enciclopedia juridică)- Drept rațional, izvoare și drept pozitiv*, Editura All, București, 1995.

Dobrinou Vasile, Mihai Adrian Hotca, Mirela Gorunescu, Maxim Dobrinou, Ilie Pascu, Ioan Chiș, Costică Păun, Norel Neagu, Mircea Constantin Sinescu, *Noul Cod penal comentat, vol. I, II, Partea specială*, Editura Universul Juridic, București, 2012.

Dobrinou Vasile, Brânză William, *Drept Penal, Partea Generală, Curs universitar*, Editura Lumina Lex, București, 2003.

Dobrinou Vasile, Neagu Norel, *Drept penal, Partea specială, Teorie și practică judiciară*, Editura Wolters Kluver, București, 2008.

Dobrinou Vasile, Nistoreanu Gheorghe, Pascu Ilie, Molnar Ioan, Boroi Alexandru, Lazăr Valerică, *Drept penal. Partea generală*, Editura Didactică și Pedagogică, R. A., București, 1992.

Dongoroz Vintilă, *Drept Penal (reeditarea ediției din 1939)*, Asociația Română de Științe Penale, București, 2000.

Dongoroz, V., ș.a., *Explicații Teoretice ale Codului Penal Român, Partea Specială, Vol. III, Vol. IV, Ediția a II-a*, Editura Academiei Române, Editura All Beck, București, 2003.

Dongoroz Vintilă, Siegfried Kahane, Ion Oancea, Rodica Stănoiu, Iosif Fodor, Nicoleta Iliescu, Constantin Bulai, Victor Roșca, *Explicații teoretice ale Codului penal român, Partea specială, vol. IV, ediția a II-a*, Editura Academiei Române, Editura All Beck, București, 2003.

Dongoroz Vintilă, ș.a., *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea general, vol. I*, Editura Academiei Române, București, 1969.

Dongoroz Vintilă, ș.a., *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea specială, vol. VI*, Editura Academiei Române, Editura All Beck, București, 2003.

Drăghici Vasile, *Obiectul juridic al infracțiunii*, Editura Lumina Lex, București, 2004.

Duvac Constantin, *Pluralitatea aparentă de infracțiuni*, Editura Universul Juridic, București, 2008.

Duvac Constantin, *Observații asupra infracțiunilor contra înfăptuirii justiției (art. 266-288)*, în vol. I din lucrarea Noua legislație penală: tradiție, recodificare, reformă, progres juridic, elaborată cu ocazia Conferinței cu participare internațională, București 26.10.2012, Editura Universul Juridic, București, 2012.

Filipaș Avram, *Infracțiuni contra înfăptuirii justiției*, Editura Academiei Române, București, 1985.

Ivan Florean, *Aplicarea legii penale în timp*, Editura Lumina Lex, 2000.

Ivan Gheorghe, *Drept penal, Partea Specială, Cu referiri la noul Cod penal*, Ediția 2, Editura C. H. Beck, București, 2010.

Giurgiu Narcis, *Infracțiunea*, Editura Gama, Iași, 1994.

Hanga Vladimir (coord.), s.a., *Istoria dreptului românesc*, vol. I, Editura Academiei Române, București, 1980.

Hanga Vladimir (coord.), s.a., *Istoria dreptului românesc*, vol.II/1, Editura Academiei Române, București, 1984.

Hanga Vladimir (coord.), s.a., *Istoria dreptului românesc*, vol.II/2, Editura Academiei Române, București, 1987.

Hotca Mihai Adrian, *Noul cod penal și Codul penal anterior, Aspecte diferențiale și tranzitorii*, Editura Hamangiu, București, 2009.

Hotca Mihai Adrian, Dobrinoiu Maxim, *Infracțiuni prevăzute în legi speciale, Comentarii și explicații*, Editura C.H.Beck, București, 2008.

Lămășanu Daniela Iuliana, *Elementul material al conținutului generic obiectiv al infracțiunii*, Editura Lumina Lex, București, 2006.

Loghin Octavian, Toader Tudorel, *Drept penal român, Partea specială*, Ediția a III-a revăzută și adăugită, Casa de editură și presă „Șansa” S.R.L., București, 1999.

Mitrache Constantin, *Drept penal român, Partea generală*, Casa de Editură și presă „Șansa”-S.R.L., București, 1994.

Mitrache Constantin, Mitrache Cristian, *Drept penal român. Partea generală*, Editura Universul Juridic, București, 2006.

Mitrofan Nicolae (coord.), Voicu Zdrenghea, Tudorel Butoi, *Psihologie judiciară*, Casa de editură și pesă "Șansa"-S.R.L., București, 1992.

Neagu Ion, *Tratat de procedură penală, Partea generală*, Editura Universul juridic, București, 2008.

Neagu Ion, *Tratat de procedură penală, Partea specială*, Editura Universul juridic, București, 2009.

Papadopol Vasile, Pavel Doru, *Formele unității infracționale în dreptul penal român*, Casa de Editură și Presă „Șansa”-S.R.L., București, 1992.

Popa Nicolae, *Teoria generală a dreptului, Curs universitar*, ediția 3, Editura C.H.Beck, București, 2008.

Predescu, Ovidiu, Hărăștășanu Angela, *Drept penal, Partea specială*, Editura Omnia Uni S.A.S.T., Brașov, 2007.

Streteanu Florin, *Tratat de drept penal, Partea generală, Volumul I*, Editura C.H. Beck, București, 2008.

Streteanu Florin, *Concursul de infracțiuni*, Editura Lumina Lex, 1999.

Striban P., *Istoria dreptului românesc*, vol. I, Editura Academiei, București, 1980.

Udroiu Mihai, Predescu Ovidiu, *Protecția europeană a drepturilor omului și procesul penal român*, Tratat, Editura C.H.Beck, București, 2008.

Udroiu Mihai, *Drept penal. Partea specială. Noul Cod penal*, Editura C. H. Beck, București, 2014.

Udroiu Mihai, *Procedură penală. Partea generală. Noul Cod de procedură penală*, Editura C. H. Beck, București, 2014.

Zolyneak Maria, *Drept penal. Partea generală*, vol. I, Editura Fundației Chemarea, Iași, 1994.

B. Autori străini

Crocq Jean-Christophe, *Le giude des infractions*, Deuzieme Edition, Dalloz, 2011.

Del Vecchio Giorgio, *Lecții de filosofie juridică*, după ediția a IV-a a textului italian, Editura Europa Nova.

Fiandaca Giovanni, Musco Enzo, *Dritto penale. Parte generale*, Zanichelli Editore, Bologna, 2010.

Gomez Rivero, C.,s.a., *Nociones fundamentales de derecho penal, Parte especial (adaptado ees)*, Editorial Tecnos, Madrid, 2010.

Lopez Pedro Rodriguez., Martinez, Ana I. Sobrino., *Delitos contra la administracion de justicia*, Editorial Bosch, S.A., Barcelona, 2008.

Manzanares Samaniego, Hose Luis ., *Codigo penal (Adaptado a la Ley Organica 5/2010, de 22 de junio), Comentarios y jurisprudencia, I, Parte General (articulos 1 a 137)*, Comares Editorial, Granada, 2010.

Manzanares Samaniego, Hose Luis ., *Codigo penal (Adaptado a la Ley Organica 5/2010, de 22 de junio), Comentarios y jurisprudencia, II, Parte Especial (articulos 138 a 639)*, Comares Editorial, Granada, 2010.

Pradel Jean, *Procedure penale*, 15-e edition, Editions Cujas, paris, 2010.

Pradel, Jean, Danti-Juan, M., *Droit penal general*, 18-e Edition, Editions Cujas, Paris, 2010.

Pradel, Jean, Danti-Juan, M., *Droit penal special*, 5-e Edition, Editions Cujas, Paris, 2010.

Veron M., *Droit penal special*, 13-e edition, Sirey, Dalloz, Paris, 2010.

II. Studii, articole, note (în ordinea alfabetică a autorilor)

Autori români:

Antoniou, George, *În legătură cu unitatea și pluralitatea de infracțiuni*, R.R.D., nr. 9/1967.

Antoniou George, *Probleme de tehnică legislativă privind redactarea textelor de incriminare, în perspectiva noii legislații penale*, R.R.D., nr. 6/1980.

Antoniou George, *Elementul material din norma de incriminare*, R.D.P., nr. 2/1999.

Antoniou George, *Unitatea de infracțiune. Contribuții*, R.D.P., nr. 3/1999.

Antoniou George, *Reflecții asupra pluralității de infracțiuni*, R.D.P., nr. 4/1999.

Antoniou George, *Reflecții asupra normei penale*, „Revista de drept penal” nr. 3/2004.

Antoniou George, *Noul Cod penal și Codul penal anterior, privire comparativă. Partea generală*, „Revista de drept penal”, nr. 4/2004.

Antoniou George, *Noul Cod penal și Codul penal anterior, privire comparativă. Partea specială (II)*, Revista de Drept penal, nr. 2/2005.

Antoniou George, *Observații cu privire la anteproiectul unui al doilea nou Cod penal (II)*, R.D.P., nr. 1/2008.

Bogdan Camelia, *Infracțiunea de spălare a banilor și infracțiunea de tăinuire*, în „Revista de drept penal”, nr. 4/2009.

Diaconescu Horia, *Posibilitatea comiterii infracțiunii de favorizarea infractorului de către persoana vătămată prin infracțiune*, în „Dreptul”nr. 5/2001.

Diaconescu Horia, *Posibilitatea săvârșirii infracțiunii de denunțare calomnioasă prin formularea unui denunț anonim*, în „Dreptul” nr. 7/2000.

Dumitru Ion, *Denunțul și plângerea, elemente constitutive ale infracțiunii de denunțare calomnioasă*, în „Dreptul” nr. 5/2000.

Dumitru Ion, *Despre posibilitatea săvârșirii infracțiunii de mărturie mincinoasă în faza actelor pregătitoare*, în „Dreptul” nr. 7/2002.

Dungan Petre, *O nouă incriminare*, în „Revista de drept penal” nr. 2/2009.

Dungan Petre, *Influențarea declarațiilor, o incriminare necesară*, în „Dreptul” nr. 5/2010.

Dungan Petre, *Unele reflecții asupra infracțiunii de inducerea în eroare a organelor judiciare, reglementată în noul Cod penal*, în „Dreptul” nr. 7/2010.

Dungan Petre, *O nouă incriminare-compromiterea intereselor justiției*, în „Dreptul” nr. 8/2010.

Duvac Constantin, *Concursul de norme penale (concurs de texte). Reflecții*, în „Revista de drept penal” nr. 2/2009.

Duvac Constantin, *Reflecții privind unele infracțiuni contra înfăptuirii justiției în noul Cod penal (I)*, în Forum Criminalistic, nr. 2/2011.

Duvac Constantin, *Infracțiunile contra înfăptuirii justiției din perspectiva noului Cod penal și a Codului penal în vigoare*, „Revista de drept penal”, nr. 3/2013.

Guiu Mioara Ketty, *Spălarea banilor*, în „Dreptul” nr. 3/2006.

Guiu Ketty, *Reflecții privind conținutul părții speciale a dreptului penal și structura conținutului generic al infracțiunii*, Revista Dreptul nr. 10/2012.

Libotean, C., *Este sau nu necesar ca desistarea să intervină înainte de descoperirea faptei ?*, R.D.P., 4/2003, p. 76.

Lupașcu Radu, *Cazul de nepedepsire prevăzut de art. 260 alin.(2) din C. pen.*, în „Dreptul” nr. 9/1994.

Marcu Iacob Cătălin, *Infracțiunea de încălcare a solemnității ședinței*, Revista Caiete de Drept penal nr. 4/2010.

Molnar Ion, *Agentul provocator*, R.D.P., nr. 4/1997.

Nica D., *Angajarea răspunderii penale pentru denunțare calomnioasă. Existența unei plângeri penale*, în „Dreptul” nr. 4/2000.

Niculeanu Costel, *Condițiile pentru aplicarea prevederilor art. 260 alin. (3) C. pen.*, în „Dreptul” nr. 5/1999.

Paicu, A., *Reducerea limitelor pedepsei pentru cel care denunță alți infractori*, Dreptul nr. 2/2007.

Papadopol Vasile, *Considerații asupra infracțiunilor cu conținuturi alternative*, R.R.D., nr. 8/1967.

Carmen – Silva Paraschiv, Mircea Damaschin, *Începerea urmăririi penale de către instanța de judecată în ipoteza constatării săvârșirii unei*

infracțiuni de audiență. Încălcarea principiului separației funcțiilor judiciare în procesul penal, *Revista Dreptul*, nr. 3/2007, p. 159-165.

Pavel V., *Mărturie mincinoasă. Latură obiectivă. Împrejurări esențiale cauzei. Înțelesul lor. Momentul consumării infracțiunii*, în „*Dreptul*” nr. 6/1996.

Potrivitu Gigel, Soare Daniel, *Cazuri de impunitate ce pot apărea în cazul infracțiunii de nedenunțarea unor infracțiuni*, *Dreptul*, nr. 9/2005.

Radu Florin, *Răzbunarea pentru ajutorul dat justiției*, RDP, nr. 2/2013.

Rusu Ion, *Considerații referitoare la O.U.G. nr. 198/2008 privind modificarea și completarea Codului penal* în „*Dreptul*” nr. 3/2009.

Stoichițescu N., *Raportarea infracțiunii de mărturie mincinoasă la obiectul probei și nu la soluția pronunțată*, în „*Dreptul*” nr. 12/1993.

Streteanu Florin, *Înteruperea rezoluției infracționale unice. Criterii de determinare*, R.D.P., nr. 4/1998, p. 79.

Șandru Ioan, *Probleme în legătură cu incidența cauzelor de impunitate ori reducere a pedepsei la infracțiunea de mărturie mincinoasă*, în „*Dreptul*” nr. 8/2007.

Turianu Corneliu, *Mărturia mincinoasă. Cerința ca afirmația mincinoasă să se refere la împrejurări esențiale. Aprecierea cu privire la sinceritatea convingerilor martorului*, în „*Dreptul*” nr. 6/1991.

Ungureanu Augustin, *Infracțiuni la regimul stabilit pentru donarea de sânge, utilizarea terapeutică a sângelui uman și organizarea transfuzională în România*, R.D.P., nr. 2/1995, p. 95.

Ungureanu Augustin, *Protecția penală a avocaturii și a avocatului în lumina Legii nr. 51/1995*, R.D.P., nr. 3/1996.

Voinea Gheorghe, *Punerea în mișcare a acțiunii penale și sesizarea instanței pentru infracțiunea de tăinuire în dauna avutului privat, prevăzută de art. 221 din Codul penal*, *Dreptul*, nr. 9/1996.

III. Coduri comentate

Antoniou George, Daneș Ștefan, M. Popa, *Codul penal comentat și adnotat. Partea specială*, vol II, Editura științifică, București, 1976.

Codul penal Carol al II-lea, adnotat de Constantin G. Rătescu, I. Ionescu Dolj, I. Gr. Periețeanu, Vintilă Dongoroz, H. Aznavorian, Traian Pop, Mihail Papadopolu, N. Pavelescu, vol. II și III, Partea specială, Editura Librăriei SOCEC & Co, S.A., București, 1937.

Code penal, Nouveau code penal, Ancien code penal, Dalloz, Paris, 1997-1998.

Code penale, Cent- onzieme edition, Annotations de jurisprudence et bibliografie par Y. Mayod, Dalloz, Edition 2014.

Code de procedure penale, 55-e edition, Dalloz, 2014.

IV. SURSE INTERNET

www.scj.ro

www.legifrance.gouv.fr

<http://www.just.ro>

<http://www.legi.internet.ro>

<http://www.echr.coe.int>

<http://europa.eu>

<http://jurisprudenta.org>.

<http://www.just.ro>, Secția penală, Jurisprudență, 2003-2013, Textul integral al deciziilor.

<http://lege5.ro/Gratuit/g42dsnru/codul-de-procedura-penala-din-1936>.

Bogdan Sergiu, *Scurte considerații privind unele infracțiuni în legătură cu înfăptuirea justiției*, în Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Series Jurisprudentia, nr. 2/2007, disponibilă on line la adresa <http://studia.law.ubbcluj.ro/articol.php?srtilid=264>.

Hotca Mihai Adrian, *Regula mitior lex în lumina noului Cod penal*, disponibil pe sit-ul www.juridice.ro.